ÅRSBERETNING 2017

finfo Finansieringsselskapenes Forening

Leder har ordet

2017 ble et resultatmessig godt år for medlemsselskapene. Veksten i norsk økonomi tok seg opp og oljeprisen bedret seg. Veksten i bruttonasjonalprodukt (BNP) uten oljen økte til 1,8 % i 2017. Tiltakende vekst ute, svakere kronekurs, finanspolitisk stimulans, lav rente og høy utlåning i husholdningssektoren har bidratt til å holde aktiviteten oppe.

Den høye boligprisveksten over mange år, økningen i husholdningenes gjeldsgrad og den høye veksten i usikret kreditt ledet til at myndighetene i første halvår i 2017 fastsatte tiltak for å redusere sårbarheten for husholdningene. Finansdepartementet strammet inn på boliglånforskriften og fastsatte en forskrift om fakturering av kredittkortgjeld. Finanstilsynet fastsatte retningslinjer for utlånspraksis ved yting av forbrukslån og Justis- og beredskapsdepartementet fastsatte en forskrift om markedsføring av kreditt.

Våren 2017 begynte boligprisene å falle og var ved årsskiftet 2,1 % lavere enn året før. Prisfallet var størst i Oslo. Boligprisene ser ut til å ha stabilisert seg så langt i 2018.

Veksten i norsk økonomi ser ut til å fortsette og kapasitetsutnyttelsen øker. Det er også ventet en sterkere global vekst, noe som vil bedre utsiktene for fastlandseksporten. Norges Bank anslår for 2018 en høyere vekst i BNP for fastlands-Norge og en økning i sysselsetningen i takt med bedringen i fastlandsøkonomien.

2017 var et svært godt år for salg av både nye og brukte biler. Medlemsselskapene opplevde en økende etterspørsel etter bilfinansiering og økte sin markedsandel både på finansiering av nye og brukte biler. 63 % av alle nye biler finansieres nå av våre medlemmer. Rask teknologisk utvikling og usikkerhet rundt drivlinjer gjorde at privatleasing økte betydelig. Økt etterspørsel etter forbrukslån og en jevn og utstrakt bruk av betalings- og kredittkort har også gitt gode resultater på privatsiden.

Leasinginvesteringer i driftsmidler hadde en god oppgang i 2017. Det forventes en svak vekst i 2018. Medlemsselskapene leasingfinansierte i 2017 30 % av næringslivets investeringer i transportmidler og utstyr. Medlemmene opplever samtidig en økt etterspørsel etter factoring, hvor både omsetning og utlån var stigende gjennom fjoråret.

Samlet sett ble 2017 et godt år. Medlemsselskapene fortsetter å styrke sin posisjon som finansieringskilde og bidrar til at bedrifter og husholdninger får dekket sine finansieringsbehov.

Vi er inne i en tid med store endringer. Utviklingen går i et høyt tempo og både markedet og kundenes forventninger er i stadig utvikling. Digitalisering og robotisering samt nye krav til kompetanse er ferd med å endre vår hverdag. Nye aktører vil komme inn og ta en del av verdikjeden. Digitalisering, den nye delingsøkonomien og skiftet mot el- og hybrid-biler vil i økende grad påvirke både leasing og bilfinansiering.

Finansieringsselskapenes Forening har fått 7 nye medlemmer i 2017 og 3 nye pr. april 2018. Foreningen skal holde frem sitt arbeid med å ivareta medlemsselskapenes interesser. Gjennom kunnskapsformidling og myndighetskontakt vil vi kontinuerlig fremme og sikre gode rammebetingelser, samt legge til rette for videreutvikling i et tøft og utfordrende marked. Til tross for økt økonomisk usikkerhet er medlemsselskapene godt rustet for å drive lønnsom og god forretning i tiden som kommer.

Vi vil få takke for et godt samarbeid i året som har vært, og ser frem imot et spennende 2018.

Christina Åhlander
Adm. direktør
FINFO

Finansieringsselskapenes Forening skal være en naturlig interesseorganisasjon for alle finansieringsselskaper, banker og andre selskaper som driver med slik virksomhet i Norge. Gjennom høy kompetanse og markedskunnskap skal foreningen overfor omverdenen fremstå som en representant for bransjen, mens foreningen innad skal formidle kunnskap og bidra til en felles bransjekultur med sunn konkurranse selskapene i mellom.

Hovedtrekk

Hovedpunkter 2017

- Resultatmessig nok et godt år for finansieringsselskapene
- Økt press på marginene på leasingfinasiering til næringslivet
- Kontroll med mislighold og tap
- Økning i investeringer til næringslivet
- Økning i etterspørsel etter bilfinansiering og forbrukslån
- Forvaltningskapitalen øker

Tall i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rentenetto [2]	4,10 %	4,40 %	4,30 %	4,60 %	4,80 %	4,81 %	4,54 %
Driftsresultat før tap[1]	2,40 %	2,50 %	2,60 %	3,60 %	3,30 %	3,59 %	3,14 %
Tap[1]	0,50 %	0,50 %	0,50 %	0,60 %	0,20 %	0,59 %	0,36 %
Resultat av ordinær drift før skatt[1]	2,10 %	2,00 %	2,10 %	3,00 %	3,10 %	3,00 %	2,77 %
Tall i mrd kroner	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Resultat av ordinær drift før skatt[1]	4227	4804	5401	8685	9685	10 851	11 230
Medlemsselskapenes samlede forvaltningskapital pr 31.12[1][2]	232,8	254,5	281,8	289,2	336,6	385,6	423,9
Nye leasinginvesteringer totalt	36,7	38,8	40,2	46,6	45,5	54,1	61,7
Nye leasinginvesteringer personbiler	10,6	11,4	12,4	15,3	13	16,5	21,4
Nye investeringer - andre utlån (billån og øvrig utlån)	36,4	38,3	36,3	38	43,7	49,7	59,1
Factoringomsetning inkl. bloc-factoring	126,9	132,9	136,6	156,5	177,6	198,8	223,3
Factoringutlån	5,8	6,5	5,4	7,4	10,8	12,8	15,9
Kredittkort, total omsetning (internasjonale og innenlandske)	80,9	111,7	122,5	125,3	137,2	145,7	160,4
Kortbaserte utlån og blancokreditter, utestående lånevolum [3]	36,6	45,4	46,0	54,1	62,0	70,9	91,1

1) Foreløpige tall for 2017. Tallene for 2017 er korrigert for en stor Goodwillavskriving i et av selskapene
2) Forvaltningskapitalen for filialer som er en del av en bank er beregnet
3) Finfo har fått flere nye medlemmer i 2017. Deres tall er medtatt fra tidspunkt for medlemskap.

Kilde: Finansieringsselskapenes Forening

Virksomhetsområdene

Leasing:

- Sterk posisjon som finansieringsløsning for næringslivet
- Industrielt utstyr, maskiner og transportmidler har en dominerende rolle som leasingobjekter
- Tilfredsstillende inntjening og lave tap

Bilfinansiering:

- Stor økning for leasingfinansiering av personbiler til privatmarkedet
- Økning i nye utlån for finansiering av personbiler
- Leasing av transportmidler viser en god økning
- Stort nybilsalg bidro til vekst i finansieringen av biler til privatpersoner
- Medlemsselskapene fortsatt dominerende finansieringskilde i bilmarkedet
- Medlemsselskapene øker sin markedsandel på finansiering av personbiler

Factoring:

- Positiv utvikling i omsetning og utlån
- Fakturamengde har igjen økt
- Nettbaserte factoringløsninger øker produktets attraktivitet blant bedriftene
- Oppmerksomhet om factoring som aktiv del av bedriftens finansstrategi

Kreditt- og betalingskort:

- Den kortbaserte utlånsveksten fortsatte i 2017
- Noe reduksjon i antallet internasjonale fakturerings- og kredittkort men fortsatt god omsetningsvekst
- Tapsprosent fortsatt lav
- Internasjonale kreditt- og faktureringskort attraktive som betalingsmiddel og finansieringskilde

Forbrukslån

- Økning i salg av usikrede lån
- Tap fortsatt på et lavt nivå

Året i korte trekk

JAN Ny lov om hvitvasking sendt på høring.
Debank ASA, Instabank ASA og Nordax Bank AB opptas som nye medlemmer i foreningen.

FEB Finans Norges og Finfo ble enige om bransjenorm for markedsføring av kredittkort og forbrukslån.

MARS Forskrift om elektronisk kommunikasjon ved tinglysing av salgspant og leasing av motorvogn.

APRIL Finansdepartementet vedtok ny forskrift om fakturering av kredittkortgjeld.
Forskrift om markedsføring av kreditt.

MAI Implementering av PSD 2 sendt på høring.
Årsmøte i Oslo i Finansieringsselskapenes Forening og Finansieringsselskapenes Servicekontor.

JUNI Lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner ble vedtatt i Stortinget.
Finanstilsynet fastsatte retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån.
Stortinget ber regjeringen utrede rentetak.
EBA retningslinjer for risiko knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering.
HR dom – factoring om domsmyndighet og lovvalg ved konkurs.
MyBank ASA opptas som nytt medlem i foreningen.

JULI Ny personopplysningslov – GDPR – ble sendt på høring.
Komplett Bank ASA opptas som nytt medlem i foreningen.

SEP Forslag til ny finansavtalelov ble sendt på høring.
BB Bank ASA og Ekspress Bank NUF opptas som nye medlemmer i foreningen.

Medlemsselskapenes utlånsvolum (andel fordelt på gruppe)

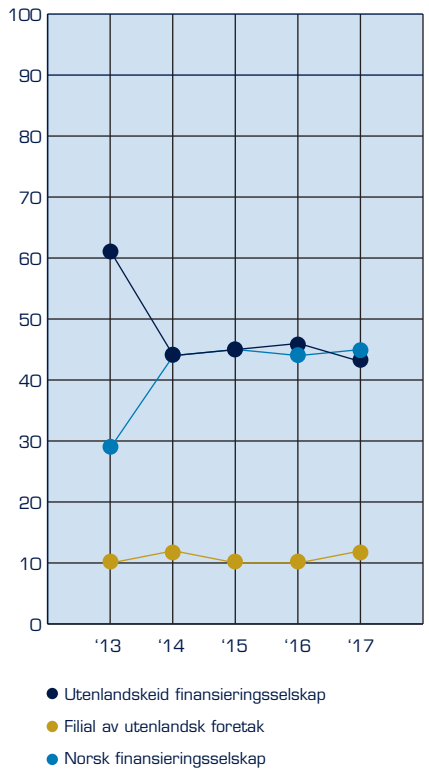

OKT Det ble i statsbudsjettet vedtatt å innføre gebyr på uforsikrede kjøretøy.
Eurofinas og Leaseurope avholder årsmøte på Malta.

NOV EU godkjente IFRS 16 Leases for bruk i Europa fra 2019
Lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner trådte i kraft.

DES IFRS 9 som bl.a. inneholder en ny modell for nedskriving av utlån innføres i norsk rett.
ESA ga grønt lys for videreføring av elbilfordelene i Norge.

Kort om Finfo

FINFO (Finansieringsselskapenes Forening) er en bransjeforening for finansieringsselskaper som driver virksomhet i Norge. Medlemmer kan være finansieringsselskaper eller andre finansinstitusjoner med konsesjon i Norge som driver virksomhet innenfor områdene leasing, factoring, lån mot salgspant, kredittkort, innløsningstjenester og annen forbrukerfinansiering.

Foreningen har også anledning til å oppta filialer etablert i Norge av utenlandske finansieringsselskaper eller andre finansinstitusjoner som driver virksomhet innenfor disse områdene. Det er en forutsetning for medlemskap at virksomheten står under tilsyn av Finanstilsynet eller tilsvarende myndighet i utlandet, og er underlagt krav til egenkapital og regnskapsoffentlighet. Foreningen kan også oppta assosierte medlemmer.

Foreningen dekker ca. 90 % av markedet og hadde ved utgangen av året 43 medlemmer – 19 norsketablerte foretak 8 utenlandske selskap og 15 filialer av utenlandske kredittinstitusjoner. Et av selskapene driver grenseoverskridende virksomhet fra Sverige. Foreningen ivaretar medlemmenes interesser overfor myndighetene og er høringsinstans for lovforslag som berører selskapenes virksomhet. Medlemmene ytes bistand i spørsmål av juridisk, regnskapsmessig og administrativ karakter. Foreningen er medlem i de europeiske organisasjonene Eurofinas og Leaseurope, og har en samarbeidsavtale med Finans Norge.

Medlemsselskapenes virksomhet 2017

Medlemsselskapene fikk i 2017 økte nysalgsvolumer både i privatmarkedet og bedriftsmarkedet. Samlet forvaltningskapital økte med nesten 10 % i 2017. Samlet sett ble 2017 nok et godt år for medlemsselskapene med god rentemargin og fortsatt kontroll på mislighold og tap på utlån.

Rentenetto og driftsresultat
I % av gjennomsnittlig forvaltningskapital for medlemsselskapene

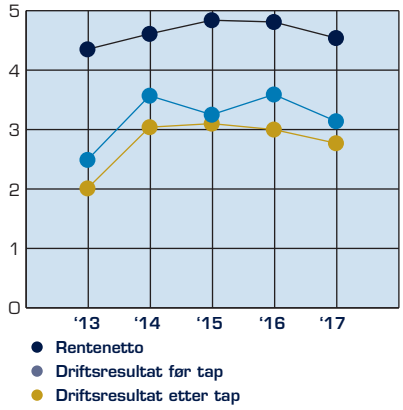

Resultat av ordinær drift
Driftsresultat etter tap (mill. kroner)

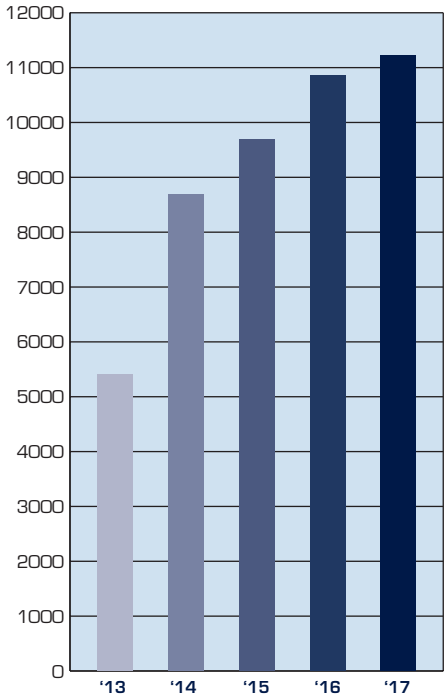

Nye leasinginvesteringer
Fordelt etter næring

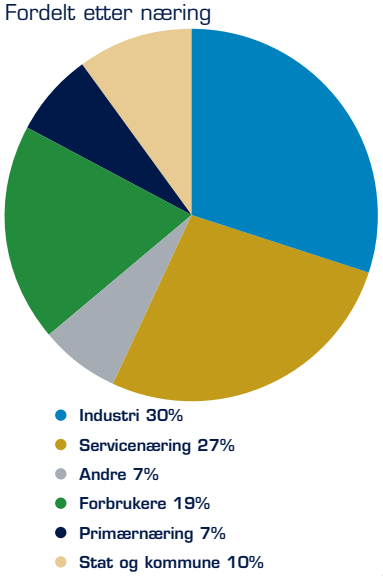

Hovedtrekk

Tilfredsstillende lønnsomhet
Med et samlet driftsresultat før skatt på 11,2 mrd. kroner ble 2017 nok et godt år for medlemsselskapene året sett under ett. Resultat før skatt utgjorde 2,77 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) mot 3 prosent året før. Markedet for finansieringsselskaper er sammensatt, og det er derfor store variasjoner mellom enkeltselskaper både når det gjelder resultat og balanse. Flere av våre medlemmer har i de senere år blitt organisert inn i morbanken og derved opphørt å være selvstendige selskap. Medlemsselskapene fikk samlet sett også i 2017 den relativt sett beste inntjeningen av alle grupper finansinstitusjoner.

Fortsatt lave tap
Bokførte tap på utlån for våre medlemsselskaper er fortsatt lavt i 2017 og utgjorde 0,36 % av GFK mot 0,59 % året før.
Brutto misligholdte lån pr. 90 dager i prosent av forbrukslån utgjorde ifølge Finanstilsynet 5,9 % av brutto utlån for de norske finansieringsselskapene de rapporterer for ved utgangen av året, mot 5,2 % året før. Tapsomfanget vurderes å ligge på et forsvarlig nivå for medlemsselskapene.

Økning i forvaltningskapital
Medlemsselskapenes forvaltningskapital vokste med 10 prosent gjennom 2017 mot 15 % året før. Samlet beregnet forvaltningskapital utgjorde ved utgangen av året 424 mrd. kroner.

Leasing

Vekst i leasing av driftsmidler til næringslivet
Leasingfinansiering av nye driftsmidler og biler endte på 61,7 mrd kroner, en økning på 14 % sammenlignet med fjoråret. Privatleasing av personbiler hadde en oppgang med 52,5 % sammenlignet med i fjor. Leasing av bil og transportmiddel til næringslivet hadde en økning på 6,6 % mens leasing av øvrige driftsmidler økte med 7,1 %. Vi ser spesielt en økning innenfor området industrielt utstyr og maskiner.

Bredt spekter av leasingobjekter
Medlemsselskapenes leasingportefølje økte med 11,8 % i 2017 etter en økning på 7,2 % i 2016. Porteføljen utgjorde 133 mrd kroner ved slutten av året. Industrielt utstyr og maskiner utgjorde ca 30 % av porteføljen. Landtransport og personbiler hadde begge en tilsvarende andel på ca 30 % hver. Industrien og servicenæringen er de næringene som i størst grad benytter leasing til finansiering av driftsmidler.

Betydelig andel på leasing
Næringslivsinvesteringene i transportmidler, maskiner og utstyr i Norge utgjorde i følge Statistisk Sentralbyrå til sammen 134 mrd. kroner i 2017 (foreløpige tall), en økning fra 118 mrd. i 2016.

Medlemsselskapene leasingfinansierte ca 30 % prosent av disse investeringene, og har dermed en solid posisjon som finansieringskilde for næringslivet. Internasjonalt har denne finansieringsformen tradisjonelt hatt en sterkere posisjon enn i Norge, men de senere års utvikling viser at leasing har styrket sin posisjon som finansieringsform blant norske bedrifter.

Bilfinansiering

Økt salg av nye biler
Økningen i salg av personbiler fortsatte også i 2017. Investeringslysten i bil har spesielt vært stor i privatmarkedet. I følge OFV ble det i 2017 registrert 158.650 nye personbiler i Norge, en økning med 2,6 % fra året før. Vi må helt tilbake til 1985 og 1986 for å finne to år med flere førstegangsregistrerte nye personbiler. Tar vi med bruktimporten ble det registrert totalt 179 594 personbiler i fjor.
Det ble foretatt 468 611 eierskifter av personbiler. Det er 7 054 flere enn i 2016.

Medlemsselskapenes biladministrative løsninger for bedrifter omfattet 77 839 biler ved utgangen av 2017 mot 70 026 året før.

Bilmarked i endring
Bilmarkedet i Norge er i endring. I 2017 hadde hybridbilene 31,3 % markedsandel av registrerte biler mot 24,5 % i 2016 og 12,4 % i 2015. Nullutslippsbilene hadde en markedsandel på 20,8 %. mot 15,7 prosent i 2016. Samtidig ble dieselandelen kraftig redusert, fra 75,7 prosent i 2011 til 30,8 % i 2016 og 23,1 % i 2017.

Medlemsselskapene finansierte gjennom lån og leasing 99 965 nye biler (63 % opp fra 59,3 % i 2015) og 137 902 brukte og bruktimporterte biler (29,4 % opp fra 26,2 % i 2016).

Økning i personbilleasing
Leasing av personbiler utgjorde 21,4 mrd. kroner i 2017, en økning på 29,7 % fra fjoråret. Oppgangen skyldes i hovedsak privatleie som har hatt en kraftig oppgang i 2017. Privatleie utgjør i 2017 61,5 % av finansiert volum gjennom medlemsselskapene. Leasing av transportmidler under 3,5 tonn, som i hovedsak består av varebiler, økte med 13,7 % sammenlignet med fjoråret. Transportbransjen og bygg og anlegg benytter tradisjonelt sett i stor grad leasingfinansiering av arbeidsbilene. Den betydelige økningen av igangsatte boliger de senere år har påvirket salget av varebiler.

Stor andel private billån
Både bedrifter og privatpersoner velger å lånefinansiere bilkjøp gjennom medlemsselskapene, og billånene sikres i stor grad gjennom salgspant. I 2017 var andelen private billån tilnærmet lik året før på 87 prosent.

Salget av nye personbillån gjennom medlemsselskapene økte med 20,2 % i 2017 og utgjorde 46,4 mrd. kroner.

Factoring

Økning i omsetning og utlån
Omsetning på factoring økte i 2017 med 12,3 prosent til 223,3 mrd. Omsetningsøkningen i 2016 var på samme nivå. Fakturamengden endte på 7 mill. fakturaer som var 3 % økning fra fjoråret. Utlånene økte 24,4 % og endte på 15,9 mrd. kroner ved utgangen av året.

Innenfor mange bransjer
Bedrifter innenfor mange bransjer velger factoring, og kunnskapen om produktet øker blant økonomisjefer og daglige ledere. Felles for bedrifter som velger factoring er at de selger sine varer og tjenester på kreditt og i hovedsak til andre næringsdrivende. Mange av bedriftene opererer innenlands, men også import- og eksportbedrifter velger å benytte factoringselskapenes tjenester.

Factoring på web
De nettbaserte løsningene som factoringselskapene tilbyr har fått god mottakelse hos bedriftene og gir økt effektivitet. Det forventes at aktivt salgsarbeid og økende kunnskap om factoringproduktet kombinert med videre produktutvikling, vil øke etterspørselen ytterligere og bidra til fortsatt vekst i tiden som kommer.

Kreditt- og faktureringskort

Utestående lånevolum for fakturerings- og kredittkort utgjorde 39,6 milliarder kroner for 2017. Det er en økning på 4,0 % fra året før. Stabiliseringen av lånevolumet på et høyt nivå bekrefter fortsatt jevnt bruk av kort som betalingsmiddel og finansieringskilde.

Foreningens medlemmer står for over 80 % av den totale forbruksfinansieringen i Norge.

Nye leasinginvesteringer Mrd. kroner

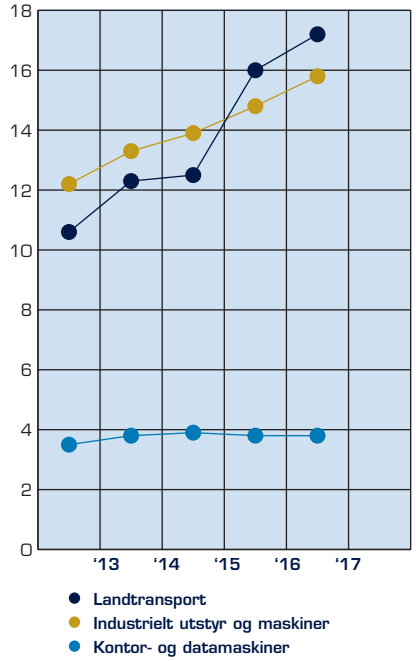

Bilfinansiering
Nye investeringer mrd. kroner

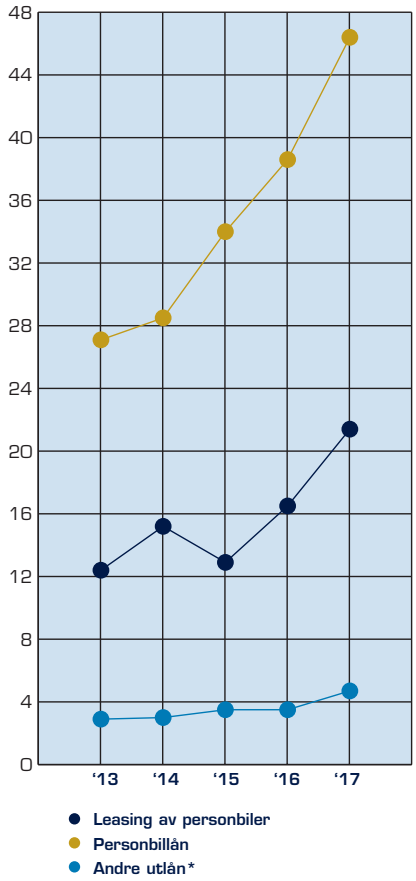

*Alle andre transportmidler: Campingvogn, campingbil, tilhenger under 3,5 t, motorsykkel, snøscooter, båt under 10 meter

De internasjonale kortene dominerer
Foreningens medlemmer rapporterte ved utgangen av 2017 5,5 millioner internasjonale og nasjonale kreditt- og faktureringskort i Norge. Dette er en liten nedgang fra fjoråret.

Omsetningen på betalingskortene var 160 mrd. i 2017. Det er en økning med 10 % sammenlignet med i fjor. De internasjonale kredittkortene representerte hovedtyngden av antall kort utstedt og står for 91 % av omsetningen på betalingskortene.

Internasjonale kredittkort hadde en omsetningsøkning på 15 %. Veksten skyldes blant annet fortsatt tiltagende netthandel.

Gjennomsnittlig omsetning pr. transaksjonen for internasjonale kredittkort var på 719 kroner som var det samme som året før.

Firmakortomsetningen stod for 8 % av den samlede omsetningen knyttet til internasjonale og nasjonale fakturerings- og kredittkort. Mange av de internasjonale betalingskortene i personmarkedet benyttes imidlertid også i vesentlig grad i jobbrelaterte sammenhenger.

Nasjonale kredittkort
Omsetningen knyttet til nasjonale kredittkort økte med 8 % i 2017 og har et beskjedent omsetningsvolum i forhold til internasjonale fakturerings- og kredittkort. Med en gjennomsnittlig omsetning per transaksjon på 2 600 kroner og kun 1,2 transaksjoner per år innebærer dette at nasjonale kredittkort i stor grad benyttes kun ved førstegangskjøp. Internasjonale faktureringskort og internasjonale kredittkort har til sammenligning henholdsvis 45 og 41 transaksjoner i løpet av et år.

De nasjonale kredittkortene og de internasjonale faktureringskortene har tradisjonelt sett hatt veldig lave beløp knyttet til kontantuttak og det meste av omsetningen knyttet til varekjøp. De internasjonale kredittkortene har den største andel av kontantuttak. Total andel av omsetningen på alle kort som var kontantuttak i 2017 var på under 14 % herav 23 % kontantuttak i utlandet.

Forbrukslån

Utlån uten sikkerhet endte på 51,4 milliarder kroner for 2017. Foreningen har fått flere nye medlemmer som driver med forbrukslån som har vært i markedet noen år. Vi kan derfor ikke sammenligne dette utlånsvolumet med det vi rapporterte i fjor. Her må vi se til tall fra Finanstilsynet som rapporterte en total vekst i markedet på usikret kreditt på 13,2 %.

Økende utlånsvolum og stabilt mislighold
Foreningen har fått flere nye medlemmer innenfor området kort- og forbrukerfinansiering de siste årene. Dette betyr at vi nå representerer en meget stor andel av selskaper i forbrukermarkedet og dette er veldig positivt.

Medlemsselskapene har strenge kredittvurderinger knyttet til forbrukslån og avslår en høy andel av søknadene. Andelen av misligholdte og nullstilte, usikrede lån utgjorde 5,9 % prosent av utlånsvolumet ved utgangen av året og er fortsatt på et akseptabelt nivå men høyere enn i 2016 da andelen var 5,2 %. Foreningen har gitt uttrykk for nødvendigheten av et generelt gjeldsregister som inkluderer all type gjeld for å sikre et redusert tapsnivå også i årene som kommer, men ser positivt på at det i første omgang vil komme et register for usikret kreditt.

Muligheter gjennom teknologi
Betalingsformidlingen i Norge og internasjonalt går i retning av økt bruk av kortbaserte og/eller elektroniske transaksjoner. Den teknologiske utviklingen gir også muligheter for produktutvikling og nye distribusjonskanaler for kortbaserte tjenester. Grensesnittet mot aktører utenfor det tradisjonelle finansområdet er derfor en viktig problemstilling for fremtiden og gir forventninger om gode utsikter for kortvirksomheten i tiden som kommer.

Factoring omsetning Mrd. kroner

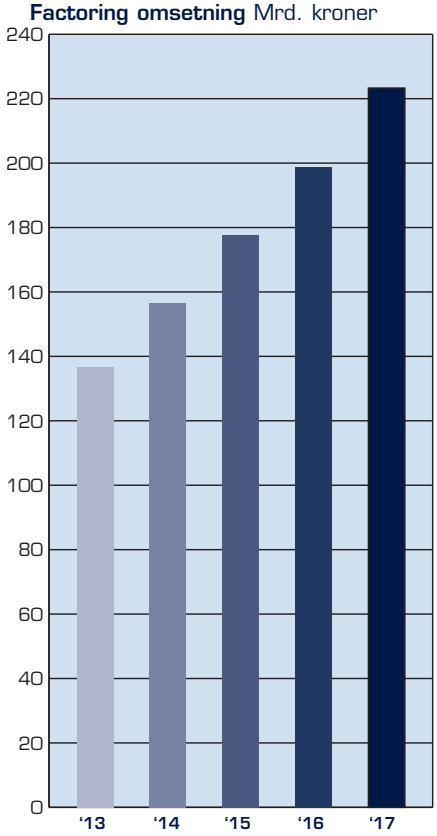

Factoring utlån Mrd. kroner

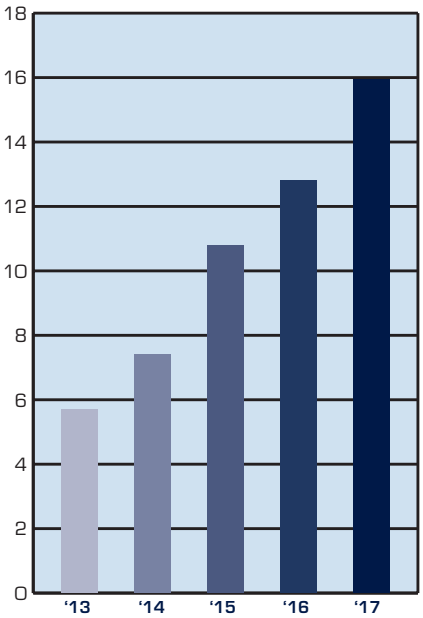

Fremtidsutsikter

Konjunkturoppgangen forventes å fortsette i 2018. Framover drives oppgangen av økte petroleumsinvesteringer og høyere vekst internasjonalt, men modereres av fallende boliginvesteringer, økte renter og sterkere krone. Næringsinvesteringene i fastlandsøkonomien vil ta seg opp og SSB venter en vekst på rundt 6 % i inneværende år for næringsinvesteringene på fastlandet.

Det forventes også at konsumveksten i husholdningene fortsetter å ta seg opp. Fortsatt lave renter og økende realinntektsvekst bidrar til dette. Selv om den svake utviklingen i boligprisene demper konsumveksten, venter SSB i at den vil øke med 2,5 %, eller litt mer, hvert år framover. Dette bidrar til å holde veksten i fastlandsøkonomien

Medlemsselskapene ser med nøktern optimisme på tiden som kommer. Rentemarginen ved inngangen til 2018 er lik som i 2017, og er på et akseptabelt nivå. Men medlemsselskapene ser at konkurransen blir stadig sterkere og at marginene presses. Det blir viktig å sette riktig pris på den risikoen medlemsselskapene påtar seg. Signaler fra næringslivet innebærer at medlemsselskapene legger opp til en lav vekst i finansiert volum i 2018. Etterspørselen i privatmarkedet er tilfredsstillende men ulike tiltak fra myndighetenes side vil dempe veksten.

Utviklingen i nybilsalget viser en nedgang første kvartal 2018. Medlemsselskapene forventer at nybilsalget vil ligge på 150 000 biler i 2018. Dette innebærer en reduksjon fra 2017, som ble et meget godt år med salg av over 158. 000 nye biler. Medlemsselskapene har god grunn til å tro at bransjen vil ta en stadig større markedsandel av nybilsalget. Med en forventet bruktbilomsetning på over 450 000 enheter, vil konkurransen om bilkundene bli sterk også i 2018.

Factoring fikk en fortsatt positiv utvikling i 2017. Medlemsselskapene har tro på at denne trenden vil fortsette i 2018. For bankkonsern med eget finansieringsselskap innebærer factoring større trygghet for engasjementet og en bedre og mer fleksibel finansieringsløsning for bedriftskunden.

Medlemsselskapene står for over 80 % av forbruksfinansieringen i Norge målt etter tall fra Finanstilsynet. Forbruksfinansiering omfatter både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet i størrelsesorden kr 10 000 til 400 000. Stadig flere benytter kort som betalingsmiddel i innland og utland, privat og på forretningsreise. Medlemsselskapene er en betydelig bidragsyter og finansieringskilde, og forventes fortsatt å ha denne posisjonen i 2018.

Medlemsselskapene har gode forutsetninger for å oppnå et tilfredsstillende forretningsvolum også i 2018, men fokus vil nok fortsatt i stor grad være rettet mot å sikre kvalitet i porteføljen. Tapsutviklingen er under kontroll og forventes å forbli på et lavt nivå.

Mer enn halvparten av medlemsselskapene målt i utlånsvolum har nå utenlandske eiere, og det blir viktig at myndighetene har et europeisk perspektiv i utformingen av fremtidige rammebetingelser som sikrer muligheter til å tilby kundene konkurransedyktige løsninger. Vi ser en tendens til at norske myndigheter strammer mer inn på rammebetingelsene enn myndighetene i Skandinavia og Europa. Dette vil innebære en konkurransevridning som er uheldig. Foreningen har en viktig rolle i å påvirke denne utviklingen.

Medlemsselskapene har bak seg mange gode år og har vist seg å være dyktige til å finansiere en vesentlig andel av de investeringer bedrifter og husholdninger foretar og med god lønnsomhet. Det er optimisme, men også en viss usikkerhet knyttet til markedsmulighetene for 2018. Medlemsselskapene har et godt fundament for å kunne levere gode resultater samlet sett også i 2018.

Fordeling omsetning
Varekjøp/kontantuttak 2017
(mill. kroner)

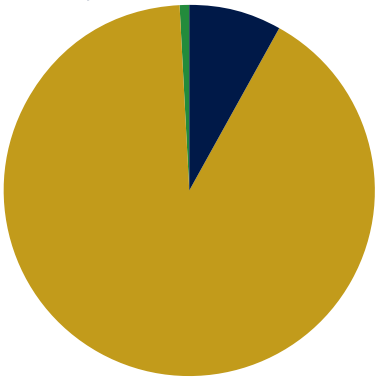

- Internasjonale faktureringskort 8,2%
- Internasjonale kredittkort 91,1%
- Nasjonale kredittkort 0,6%

Kreditt- og faktureringskort
Utestående lånevolum (mrd. kr.)

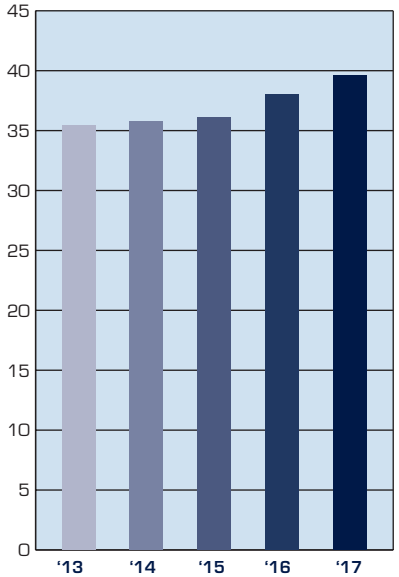

Leasing

Leasing gir bedrifter og næringsdrivende mulighet til å anskaffe seg tidsriktig utstyr og maskiner uten å belaste egenkapital eller andre lånekilder. Hovedtanken bak leasingproduktet er å gi kunden disposisjonsrett over et driftsmiddel. Eierforholdet er av underordnet betydning. Leietakeren betaler en leie som dekker renter og avskrivninger på den kapitalen som er bundet opp ved leasingselskapets kjøp av leasinggjenstanden. Leasingselskapet beholder eiendomsretten til gjenstanden under hele leieperioden.

Full pay out-leasing
Dette er en leasingavtale hvor avtalt leie dekker hele kjøpesummen (med renter) over leieperioden.

Restverdileasing
Ved restverdileasing tilbakebetales investeringen bare delvis ved leie fra kunden. I Norge er det vanlig at den resterende del av kjøpesummen betales av leverandør mot at denne kjøper tilbake gjenstanden. I utlandet er det mer vanlig med kundegarantert restverdi. Det hender også at leasingselskapet selv tar risikoen for restverdien (open-end). Da er man mer over mot operasjonell leasing.

Finansiell leasing
Finansiell leasing er en leieavtale som overfører til kunden det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til eiendelen. Avtalen kjennetegnes ved at leasingselskapet kontraktfester tilbakebetaling av hele det investerte beløpet. Ønsker kunden restverdi, må restverdien garanteres av leverandør eller annen garantist.

Operasjonell leasing
Operasjonell leasing er leieavtaler som ikke er finansielle.

Leasing og skatt
Både finansielle og operasjonelle leasingavtaler er å anse som utleie når det gjelder skatt. Det betyr at leasingselskapet aktiverer objektet og foretar skattemessige avskrivninger. Kunden utgiftsfører leiebeløpet i resultatregnskapet.

Leasing har tradisjonelt vært knyttet til bil. Nå er det industrielt utstyr og maskiner som sammmen med bil, representerer de største finansieringsvolumene.

Nye leasinginvesteringer
Fordelt etter objekttype

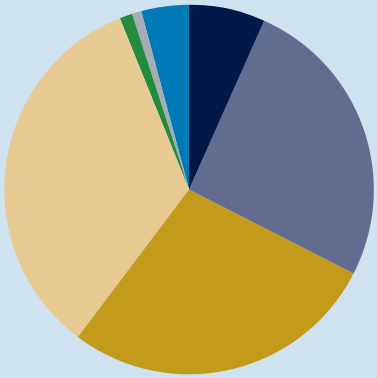

- Kontor/datamaskiner 6%
- Industrielt utstyr og maskiner 26%
- Landtransport 28%
- Personbiler 34%
- Skip, fly, tog 1%
- Bygninger/fast eiendom 1%
- Annet 4%

Bedriftene trenger moderne, effektive driftsmidler for å styrke sin konkurransekraft.

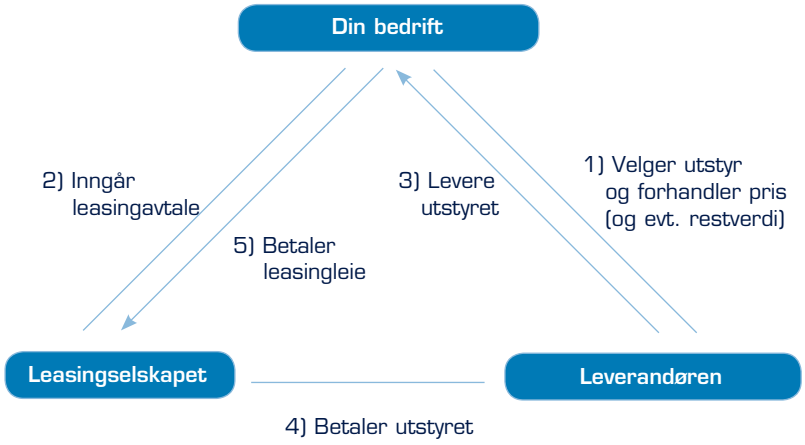

Leasingselskapet kjøper inn et driftsmiddel etter spesifikasjoner fra sin kunde. Deretter leies driftsmiddelet av leasingselskapet til leietaker for en avtalt periode – ofte varierende fra 3 til 5 år. I stedet for å låne ut penger, leier finansieringsselskapet ut driftsmidler innkjøpt spesielt for formålet.

Hva skjer etter leieperioden?
Etter utløpet av den avtalte leieperioden har bedriften normalt følgende muligheter:

- Fortsette leieforholdet til en sterkt redusert leie
- Anmode om å kjøpe utstyret og overta eiendomsretten
- Si opp avtalen og levere utstyret tilbake til leasingselskapet

Ved restverdileasing har kunden ingen rett til å forlenge leasingavtalen.

Hva er leasing?

- Leasing er en enkel måte for næringsdrivende å skaffe seg disposisjonsrett over nødvendige driftsmidler.
- Leasing betyr finansiell leie, og ble introdusert i Norge på begynnelsen av 1960-tallet.
- Alle som tilbyr finansiell leasing i Norge må ha finanskonsesjon.
- Ingen egen "leasinglov" i Norge. Forholdet mellom partene reguleres gjennom standard avtaler.
- Mest vanlige å lease transportmidler, maskiner og datautstyr.
- 30 prosent av nye næringslivsinvesteringer i transportmidler, maskiner og utstyr ble leasingfinansiert gjennom medlemsselskapene i 2017.

Hvorfor leasing?

- Hurtig og enkel tilgang på nye driftsmidler med minimal likviditetsbelastning.
- Kunden slipper å belaste investeringsbudsjetter. Ikke minst innenfor offentlig sektor anses dette som en stor fordel.
- De fleste kunder oppnår enkel regnskapsføring med utgiftsføring av leiebeløpene over driftsregnskapet. Dette gir redusert balanse og bedre nøkkeltall.
- Leasing innebærer en skattemessig enkel føring ved at leiebeløpene utgiftsføres direkte. Kunden slipper å måtte føre saldoavskrivninger.
- Ved Leasing med restverdi slipper kunden å bekymre seg for hvordan han skal bli kvitt utstyret og til hvilken pris. Kunden oppnår også beskyttelse mot negative virkninger av ny teknologi.
- Leasingavtaler kan kombineres med ulike service- og vedlikeholdsavtaler. Ikke minst innenfor bil er det utviklet løsninger som avlaster kundene for betydelige ressurser knyttet til oppfølging av biler og bilkostnader.

Nesten hver tredje næringslivsinvestering i transportmidler, maskiner og utstyr ble finansiert av medlemsselskapene i 2017.

Nye leasinginvesteringer
(mrd. kroner)

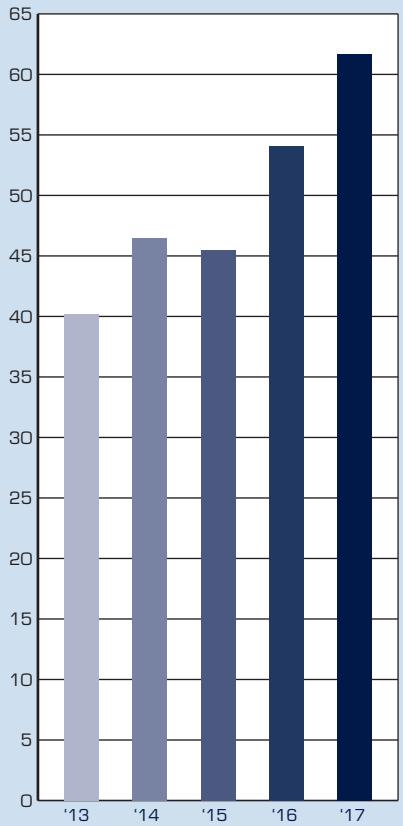

Ved bruk av leasing oppnår kunden beskyttelse mot negativ virkning av ny teknologi.

Bilfinansiering

Finansieringsselskapene tilbyr et bredt spekter av tjenester for å dekke privatpersoner og bedrifters behov for finansiering og administrasjon av bilholdet.

Lån mot salgspant
Billån mot salgspant retter seg både mot privat- og næringslivskunder. Lånet gis i forbindelse med selve anskaffelsen av bilen, og finansieringsselskapet får salgspant i bilen som sikkerhet for lånet. Som privatkunde slipper du dermed å belaste andre sikkerheter som pant i egen bolig.

Lånet nedbetales i takt med bilens antatte markedspris, slik at det økonomiske løftet ikke blir så tungt når bilen skal byttes inn i en nyere utgave en gang i fremtiden. Mange medlemsselskaper tilbyr slike lån gjennom bilforhandlere, men også salgskontorene til selskapenes eiere (banker og forsikringsselskaper), selskapenes egne kontorer og ikke minst internett sikrer bred tilgang til produktet.

Billeasing
Leasing var i Norge lenge synonymt med billeasing fordi det var her de store leasingvolumene ble skapt. Biler egner seg spesielt godt for leasing fordi man har et godt utviklet annenhåndsmarked.

Leasingleien kan dermed beregnes slik at nedbetalingen følger bilens verdifall. Billeasing benyttes i stor grad av bedrifter når nye biler skal finansieres. Det er en enkel og oversiktlig finansieringsform. Bedriften velger selv ut bilen og forhandler rabatter og restverdier med bilforhandleren. Finansieringsselskapet kjøper inn bilen på vegne av kunden, og leaser (leier) den ut over et avtalt tidsrom. Billeasing sikrer bedriften full bruksrett til bilen, mens finansieringsselskapet er den formelle eieren.

Bilkostnader (2017-tall fra OFV)
Eksempel:
Nybilpris kr. 400 000, 15 000 km/år
Kilde Opplysningsrådet for veitrafikken (OFV)
Årlig kostnad kr. 97 663

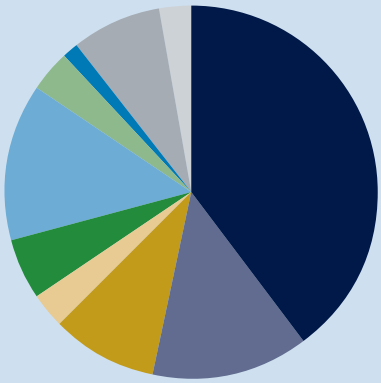

Biladministrasjon i praksis

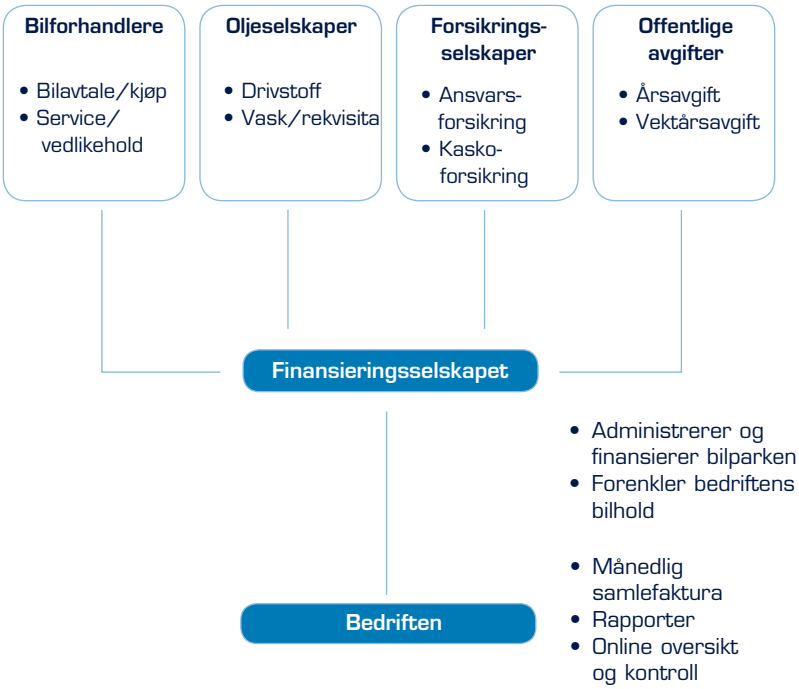

Bilfinansiering er en del av medlemsselskapenes kjernevirksomhet og medlemmene dominerer som finansieringskilde ved anskaffelse av bil.

Privatleie
Det relativt lave rentenivået de siste årene har bidratt til en økt etterspørsel etter leasing av biler for privatpersoner. Utleieproduktet har fått navnet Privatleie og tilbys gjennom medlemsselskapene. Endring i adferd og usikkerhet ift drivlinjer, teknologisk utvikling og fremtidige behov er også med på å øke andelen som velger å lease bil.

Biladministrasjon
Mange bedrifter velger å benytte kapasitet og ressurser innen kjerneområdene, og "outsourcer" blant annet administrasjon av firmabilene. Flere av medlemsselskapene leverer slike administrative tjenester med eller uten finansiering av bilene.

Hvorfor biladministrasjon?

- *Enklere bilhold, økt kontroll og lavere kostnader.*
- *Bedriften sparer tid på arbeidskrevende oppgaver, og kan nyte godt av gunstige avtaler for innkjøp av biler, drivstoff, forsikring og andre bilrelaterte tjenester.*
- *Løpende oppdatering på egen, lukket web-løsning gir oversikt og kontroll.*
- *Egne avviksrapporter sikrer at viktige forhold fanges opp tidlig.*

Hvorfor billeasing?

- *Sikrer anskaffelse av tidsmessig bilpark.*
- *Frigjør kapital til andre formål.*
- *Hele leiebeløpet kan føres i driftsregnskapet.*
- *Inntil 100 prosent finansiering.*
- *Normalt kun bilen som sikkerhet.*
- *Slipper å håndtere salg av brukte biler.*
- *Reduserer risiko rundt bilens verdi ved innbytte.*

Fakta om bilfinansiering

- *Medlemsselskapene finansierte 63 % av nye biler og 29 % brukt og bruktimporterte biler i 2017*
- *Nesten 78 000 biler i det norske markedet administreres gjennom biladministrative løsninger i medlemsselskapene.*

Utviklingen i personbilsalget (Antall)

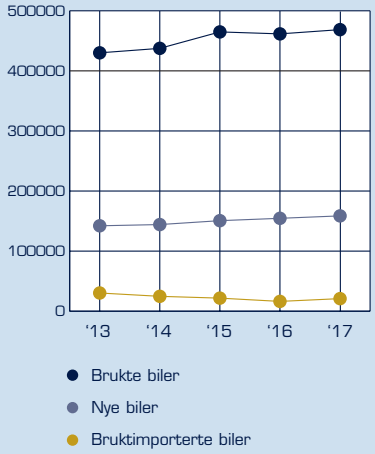

Personbilsalget
Andel finansiert av medlemsselskapene (%)

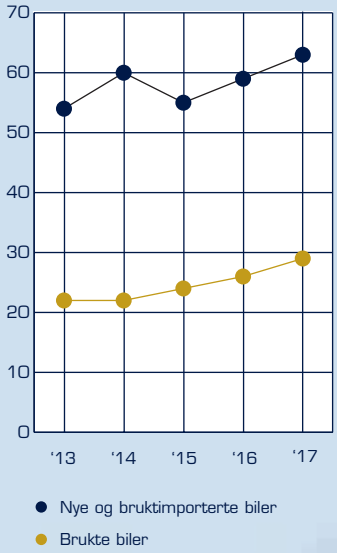

Factoring

De elektroniske factoringløsningene gir ekstra trygghet og oversikt som mange bedrifter setter pris på. Men factoring bidrar også til å frigjøre interne ressurser og gi tilgang til kapital som skaper grunnlag for vekst og utvikling.

Frigjort kapital i takt med kredittsalget
Driftsfinansieringen er viktig for enhver bedrift, og valg av riktig finansstrategi kan være avgjørende for bedriftens liv og utvikling over tid. Enten bedriften vokser eller konsoliderer, vil det være viktig å utnytte det likviditetspotensialet som ligger i omløpsaktiva og særlig kundefordringene. Gjennom factoring utnyttes dette likviditetspotensialet til fulle.

Factoringselskapet finansierer fordringsmassen i form av en fleksibel driftskreditt som kan trekkes på etter behov eller være en likviditetsreserve. Som sikkerhet for driftskreditten får factoringselskapet overdratt/pantsatt kundefordringene, og inntil 85 prosent av fordringsmassen kan forskutteres. Den resterende delen betales ut når debitor har betalt fordringen. I enkelte tilfeller overtar factoringselskapet også kredittrisikoen, slik at bedriften som leverandør får fullt og endelig oppgjør for fordringene.

Bedre styring og kontroll
Den administrative delen av factoring omfatter profesjonell oppfølging av utestående fordringer samt føring og bearbeiding av kundereskontroen. En rekke bedrifter opplever at den effektive kredittiden går ned og at tapene reduseres gjennom factoringtjenesten.

Factoring i praksis

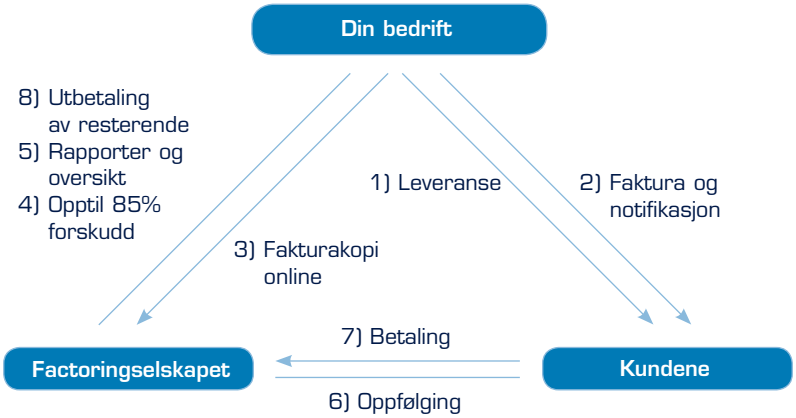

1. *Leveranse*. Din bedrift selger og leverer varene til kunden på vanlig måte.
2. *Faktura og notifikasjon*. Fakturaen påføres en notifikasjon som forteller at betaling med befriende virkning kun kan skje til factoringselskapet.
3. *Fakturakopi online*. Fakturainformasjon sendes til factoringselskapet som en elektronisk fil fra bedriftens økonomisystem.
4. *Opptil 85 % forskudd*. Din bedrift får opptil 85 % av fakturaverdien forskuttert fra factoringselskapet.
5. *Rapporter og oversikt*. Din bedrift har online tilgang til all informasjon som vedrører factoringsamarbeidet.
6. *Oppfølging*. Factoringselskapet følger opp kundene med purringer og telefoner, eventuelt også inkasso.
7. *Betaling*. Kunden betaler fakturaen til factoringselskapet.
8. *Utbetaling av resterende*. Når kunden har betalt, oversender factoringselskapet den resterende delen av fakturaverdien med fradrag for provisjoner.

Stadig flere bedrifter ser factoring som en aktiv del av bedriftens kapitalstrategi.

Antall fakturaer
Ordinær factoring (tusen)

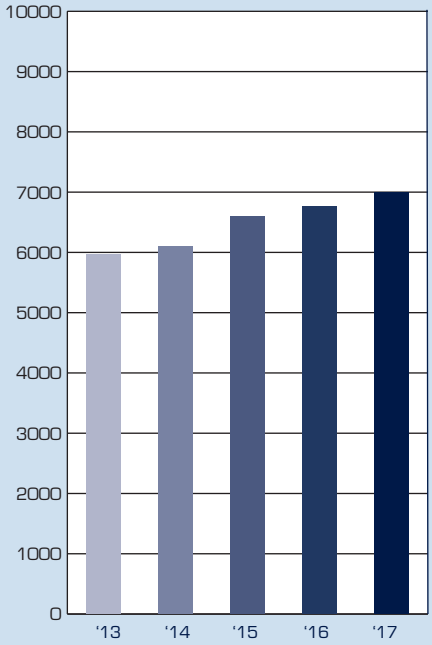

Behovet for fremmedfinansiering minker og den økonomiske handlefriheten gir muligheter til å utnytte blant annet kontantrabatter fra leverandører.

Trygghet og oversikt skapes dessuten gjennom kontinuerlig tilgang til reskontro og rapporter via web-baserte factoringløsninger.

Godt Cash Manangement-verktøy
Cash-management er en integrert del av bedriftens kapitalstrategi. Styring av forretningsbalansen og den kortsiktige delen av finansbalansen krever gode informasjonssystemer, betalingssystemer og administrative styringssystemer.

Factoring inneholder i dag mange av de virkemidler som er nødvendig for å utøve denne viktige funksjonen i bedriften.

Hva er factoring?
Factoring er i sin opprinnelige form en planmessig overdragelse og diskontering av en bedrifts kundefordringer til tredjemann i den hensikt å skaffe seg finansiering. Outsourcing av administrative tjenester og sikring av fordringene har blitt en stadig viktigere del av produktet for kundene.Factoring kom til Europa og Norge på begynnelsen av 1960-tallet.

Factoringselskaper tilbyr følgende tjenestespekter:

- Reskontrobokføring
- Innkassering av de overdratte fordringene
- Overtagelse av kredittrisiko på debitor
- Finansiering (forskuttering) av fordringene
- Avtalen mellom factoringselskap og klient tinglyses i Løsøreregisteret.
- Notifikasjon: Factoringselskapets skriftlige meddelelse til debitor om den inngåtte avtalen, samt at betaling i fremtiden kun kan skje til selskapet med befriende virkning.

Hvorfor factoring?

- Optimal utnyttelse av fordringspantet gir styrket likviditet og mulighet for vekst.
- Opptil 85 prosent finansiering av utestående fordringer.
- Frigjort kapital ved redusert kredittid gjennom profesjonell oppfølging av fordringer.
- Reduserte rentekostnader og økte renteinntekter.
- Frigjøring av interne ressurser (outsourcing) medfører:
- Fokus på bedriftens kjerneoppgaver
- Faste kostnader blir variable
- Redusert risiko for tap på fordringer
- Komplett reskontroføring
- Oversikt og kontroll gjennom online tilgang til reskontro og rapporter
- Godt Cash-management verktøy

Factoring øker bedriftens vekstmuligheter.

Kreditt- og faktureringskort

Medlemsselskapene gir sine kunder handlefrihet og mulighet til å betale varekjøp og ta ut penger døgnet rundt over hele verden.

Likvid kredittreserve
Kredittkortet gir kunden anledning til å belaste kortet inntil den kredittrammen finansieringsselskapet eller banken har innvilget. Kreditten aktiveres i det øyeblikket kunden benytter kortet til å betale en vare eller foreta uttak av kontanter i minibanker. Kunden får en rentefri kreditt frem til fakturaforfall, og betaler deretter rente for det beløpet han skylder finansinstitusjonen.

For kortbrukerne er det ofte fordelaktig å ha en slik likviditetsramme i reserve i stedet for å måtte ta opp kortsiktige lån ved uforutsette kredittbehov. Kredittkort er derfor en svært likvid og konkurransedyktig finansieringsform, og ikke minst en enkel og trygg oppgjørsform for betaling av varer og tjenester.

Fordel for brukerstedene
Brukerstedene er sikret oppgjør og slipper håndteringen av kontanter. Kortselskapet overtar kredittvurdering, reskontroføring og betalingsinnfordring i forhold til de enkelte kunder. Det er utviklet omfattende elektroniske kontroll- og overvåkningssystemer som reduserer faren for svindel og andre kriminelle anslag. Brukersted og kortholder holdes skadesløs dersom de har opptrådt normalt aktsomt.

Enkelt og anvendelig
Eieren av et faktureringskort mottar periodiske samlefakturaer for de transaksjoner som er foretatt med kortet. Transaksjonene kan være kjøp av varer, tjenester eller kontantuttak i Norge eller i utlandet. Fakturaene betales i sin helhet ved forfall, og kortholder

Internasjonalt kredittkort i praksis

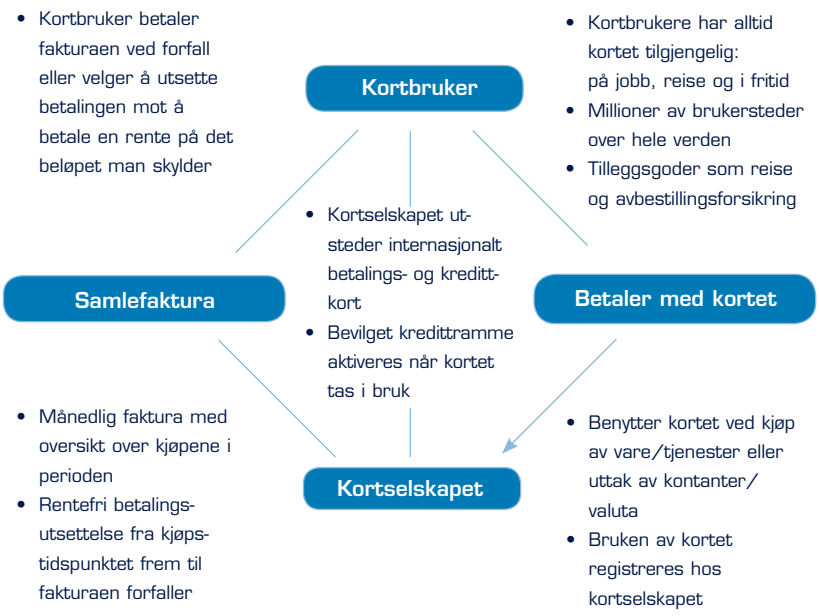

Fordeling antall kort 31.12.2017

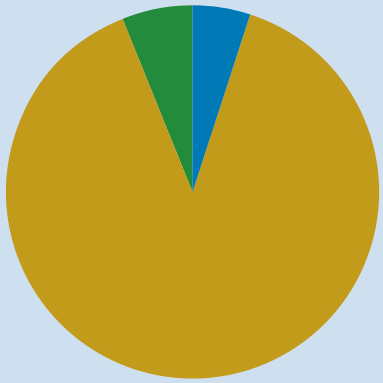

Omsetning kredittkort 31.12.2017

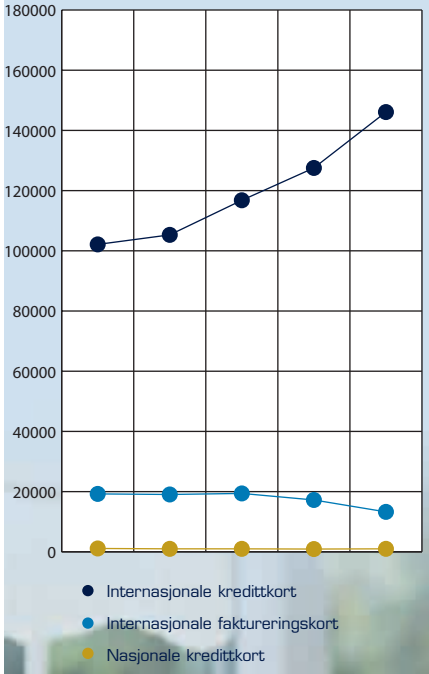

oppnår betalingsutsettelse i perioden mellom brukstidspunkt og betalingstidspunkt. Kortholder betaler normalt for bruken gjennom periodiske avgifter.

Faktureringskortene har internasjonal betalingsbærer (for eksempel VISA eller Mastercard) og er svært anvendelige både for bedrifter og privatpersoner. Den rentefrie betalingsutsettelsen kunden får ved bruk av kortet, gir både besparelser og tid til å gjennomgå kjøpene når samlefakturaen kommer. Kortene kan også inneholde tilleggsgoder som reise- og avbestillingsforsikring.

De internasjonale kredittkortene har mange av de samme egenskapene som internasjonale faktureringskort, men gir også mulighet til å utsette betalingen utover den rentefrie kredittiden. Dette gjør kortet svært fleksibelt og anvendelig.

Fakta

- 5,5 millioner internasjonale kreditt- og faktureringskort i Norge.
- Stor bruk av kortene: 193 millioner transaksjoner i løpet av 2017.
- Økende netthandel innenlands og over landegrensene med internasjonale fakturerings- og kredittkort som dominerende betalingsmidler.
- Nesten 25 % av varekjøp og kontantuttak målt i omsetning skjer i utlandet.
- 300 000 nasjonale kredittkort men med få transaksjoner per år
- Høyt fokus på kortsikkerhet – minimal risiko for kortholder ved ansvarlig bruk.

Hvorfor kreditt- og faktureringskort?

- Likvid kredittreserve sikrer handlefrihet.
- Gir mulighet til å betale varekjøp og ta ut penger døgnet rundt over hele verden i betalingsterminaler og minibanker.
- Enkel og trygg oppgjørsform for betaling av varer og tjenester.
- Rentefri betalingsutsettelse i inntil 45 dager.
- Månedlig samlefaktura med god oversikt over kjøp og uttak i perioden.
- Mulighet til å fordele tilbakebetalingen over tid.
- Eksempler på tilleggstjenester:
- Nødkort og nødkontanter innen 48 timer.
- Reise- og avbestillingsforsikring.

Hovedprodukter

- Internasjonalt faktureringskort: Betalingskort med internasjonal bærer (eks. VISA eller Mastercard) med inntil 45 dagers betalingsutsettelse.
- **Internasjonalt kredittkort:** Kredittkort med internasjonal bærer med inntil 45 dagers betalingsutsettelse og mulighet til å fordele tilbake betalingen over tid (revolverende kreditt).
- **Nasjonale kredittkort (kjøpekort):** Kredittkort med nasjonal bærer, kan benyttes via Bankaxept eller innen en detaljhandelskjede.

Antall transaksjoner (tusen)

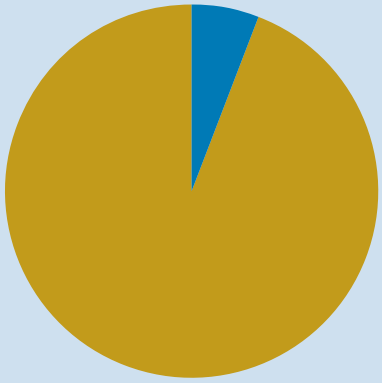

Blanco lån (ekskl. kortbaserte lån)
Utestående lånevolum (mrd. kroner)

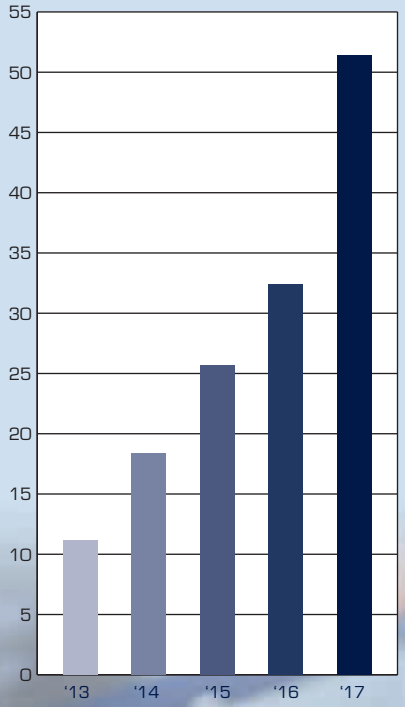

Finfo har fått flere nye medlemmer i 2017. Deres tall er tatt med fra tidspunktet for medlemsskap.

Aktuelle problemstillinger - 2017

Situasjonen i finansmarkedet

Konjunkturnedgangen som fulgte etter oljeprisfallet for tre år siden, er nå over. Fallet i petroleumsinvesteringene, som særlig har trukket aktiviteten ned på Sør- og Vestlandet, er i ferd med å snu til ny vekst. Omslaget er kommet raskere enn ventet, og anslaget for den økonomiske veksten er justert markert opp. Forbrukerne er også blitt mer optimistiske i sine vurderinger av fremtiden og det antas at veksten i sysselsettingen vil ta seg opp og at arbeidsledighet vil gå videre ned. Høyere kjøpekraft fra husholdningene og økt eksport som følge av svekket kronekurs, forsterker oppgangen.

Styringsrenten på 0,5 prosent er historisk lav og sammen med ekspansiv finanspolitikk, har dette gitt kraftige vekstimpulser og bidratt til vekst i etterspørselen etter varer og tjenester og ny vekst i næringslivet. Etter flere år med økt bruk av oljeinntekter, forventes det at finanspolitikken normaliseres mer inn i 2018 ved at økningen i bruk av oljepenger flates ut. I følge Norges Banks renteprognoser, vil den lave styringsrenten vedvare en tid fremover, før den gradvis heves til 1,5 prosent mot slutten av 2020.

Selv med det lave rentenivået, har det vært god lønnsomhet i finansforetakene fordi netto renteinntekter har vært stabile i forhold til forvaltningskapitalen og utlånstapene er lave. Den siste tiden har omfanget av misligholdte lån til bedrifter økt svakt fra et lavt nivå, mens mislighold i forbrukermarkedet har gått noe ned. Husholdningenes gjeld består i hovedsak av lån med pant i bolig. Den siste tiden har det i tillegg vært sterk vekst i forbrukslån ikke tilknyttet kredittkort (blancolån). Usikrede forbrukslån utgjør likevel en liten del av husholdningenes samlede gjeld.

Hovedvirksomhetene for medlemmer av Finansieringsselskapenes Forening er leasing, factoring samt bilfinansiering og forbruksfinansiering i form av kredittkort og blancolån. Leasing og factoring er primært rettet inn mot næringslivet, mens bilfinansiering og kredittkort i stor grad er rettet mot forbrukermarkedet. Det bredt sammensatte markedet innebærer store variasjoner mellom enkeltselskaper når det gjelder produkter, salgskanaler, priser og resultat- og balanseutvikling. Det skjer også en del bransjeglidning ved at en del finansieringsforetak av ulike grunner endrer status til kredittforetak eller bank uten at dette påvirker virksomhetens tjenestespekter. Dette skaper en statistisk utfordring ved at foreningens statistikk som gjerne tar utgangspunkt i produkt, i større grad vil avvike fra offentlig statistikk som tar utgangspunkt i institusjonstype. Dette skaper også utfordringer i forhold til internasjonale kapitalkrav som Basel III og CRD IV siden disse er begrenset til banker, kredittforetak og verdipapirforetak, mens finansieringsforetak gjerne faller utenfor siden de ikke søker midler fra allmennheten. I Norge har man imidlertid valgt å inkludere finansieringsselskaper i reguleringen. Dette gjør samtidig at man i Norge unngår en del av problemstillingen som i EU går under begrepet «Shadowbanking».

I de siste par årene er det etablert en rekke nisjebanker som betjener henholdsvis forbrukermarkedet i form av forbrukslån og/eller markedet for små og mellomstore bedrifter. Mange av disse er blitt medlemmer i Finansieringsselskapenes Forening.

Tilsynet med våre medlemmers virksomhet er strengt risikobasert. For de som retter sin virksomhet mot næringslivet, vil SEBRA-analysen av kredittrisikoen i næringsporteføljen basert på innrapporterte tall og offentlige regnskapsdata, være et viktig grunnlag for utvelgelse av inspeksjonskandidater. Nystartede forbrukslånsbanker fikk i 2017 et påslag i kapitalkravene på 6 prosentpoeng, mens de etablerte fikk økte kapitalkrav gjennom pilar 2.

Forbrukslån

Tilgang på kreditt er et gode. Kredittkort og forbrukslån kan være hensiktsmessige produkter for mange forbrukere i og med at forbrukeren får tilgang på kortsiktig kreditt ved behov. Kredittkort er også et trygt betalingsinstrument ved netthandel og på reise i utlandet. I Norge er alle former for profesjonell kredittgivning uansett beløp, konsesjonsbelagt og aktørene står under tilsyn av Finanstilsynet. Eneste unntaket er selgerkreditter i forbindelse med salg av egne varer. Dette gir – i motsetningen til situasjonen i mange andre land – en stor grad av seriøsitet over markedet og sikrer at kunden dersom tvist

skulle oppstå, har muligheten for å bringe saken inn for Finansklagenemnda.

Norske husholdningers lån er i stor grad tatt opp med pant i bolig, mens noe lån er gitt med sikkerhet i fritidsbolig og kjøretøy mv, samt studielån. Omfanget av usikrede forbrukslån er ikke særlig stort og utgjorde i 2017 om lag 3 prosent av husholdningenes samlede gjeld. De siste årene har imidlertid veksten i forbrukslån vært klart høyere enn den generelle kredittveksten til personkunder og utgjorde i 2017 ca 13 prosent. Den effektive renten varierer mye, avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Renteututgiftene på disse lånene utgjorde om lag 14 prosent av husholdningenes samlede renteutgifter i 2017. For mange husholdninger kommer forbrukslånene i tillegg til annen gjeld, og kan føre til at samlet rentebelastning kan bli betydelig.

I Norge var forbrukslån tidligere knyttet til bruk av internasjonale kredittkort. Disse kortene tilbyr trygge betalingsløsninger og sikrer kunden mot tap som følge av svindel eller lignende. Mer handel på internett og utstrakt reisevirksomhet i utlandet, bidro i mange år til en sterk vekst både når det gjelder omsetning og kredittvolum på disse kortene. I den senere tid har veksten avtatt både når det gjelder antall kort og trukket kreditt. Forbrukslån uten tilknytning til kredittkort, var tidligere relativt sjeldent i Norge. Dette har de siste par år endret seg i betydelig grad og god lønnsomhet har gjort at mange nye aktører har kommet på banen – også fra utlandet.

Mange aktører gir sterk konkurranse, noe som er en fordel for kundene. Produktene kan samtidig, som alle andre kredittprodukter, representere utfordring dersom enkeltpersoner pådrar seg høyere gjeld enn de har økonomi til å håndtere. Kredittvurderingen er derfor streng og et stort antall søknader blir derfor ikke etterkommet. Samtidig har politiske myndigheter ønsket stabil vekst i etterspørselen etter varer og tjenester, også kredittfinansiert, og har bidratt til dette ved å sørge for lavt rentenivå.

Markedsføringen av forbrukslån er i dag meget omfattende og var i 2017 gjenstand for betydelig oppmerksomhet i pressen – til dels med sterkt negativt fortegn. Det blir gjerne pekt på at det er for mange aktører, aggressiv markedsføring, for enkelt å få lån, dårlig kredittvurdering, for høye renter, for mange rabatter og bonuser, undervurdering av tapsrisikoen og lovstridig dersom det går til finansiering av bolig. For å imøtekomme denne kritikken utarbeidet derfor Finans Norge og Finansieringsselskapenes Forening i februar 2017, felles retningslinjer for markedsføring av produktene som supplerer gjeldende lovregler på området.

I tillegg til dette besluttet regjeringen i april 2017 en rekke tiltak med formål å dempe veksten i forbruksgjeld og bidra til markedet skulle fungere bedre:

1. Ny forskrift om fakturering av kredittkortgjeld med krav om at alle innbetalingskrav skulle utgjøre totalt utestående med mindre annet uttrykkelig er avtalt i etterkant av den opprinnelige avtalen. Kostnadene ved å treffe et annet valg, skal klart angis. Forskriften avløste Finanstilsynets retningslinjer fra mai 2013 som myndighetene mente ble lite tilfredsstillende fulgt opp i bransjen.
2. Ny forskrift om markedsføring av kreditt med formål å fjerne aggressiv markedsføring, forbud mot fremheving rask kreditt/enkle søknadsprosedyrer, påbud om at tilleggsfordeler og kredittvilkår skal vies like stor plass.
3. Forslag om lov om gjeldsinformasjon for å gi banker og finansforetak et verktøy for å sjekke hvor mye kreditt og forbruksgjeld en lånsøker har på søknadstidspunktet.

Ny lov om gjeldsinformasjon ble etter høring vedtatt juni 2017 med ikrafttredelse 1.11.2017 samtidig med nye forskrifter til loven. Formålet med loven er å legge til rett for at banker og andre kredittytere kan skaffe seg bedre oversikt over omfanget av forbrukskreditter hos kunder som søker lån og kreditt. Dette vil gi grunnlag for bedre og mer fullstendige kredittvurderinger, noe som vil bidra til å begrense gjeldsproblemer i privat hushold.

For kredittytere på personmarkedet, har det i alle år vært en utfordring å skaffe tilstrekkelig informasjon om kundenes tilbakebetalingsevne. Særlig gjelder dette mindre og/eller nyetablerte kredittgivere som ikke har samme store kundebase som de store bankene. Personvernhensyn gjør at få kilder er tilgjengelig og man har i praksis kun registrerte betalingsanmerkninger og skattelistene. Registrerte betalingsanmerkninger er et for grovt kriterium siden det heldigvis bare er et fåtall av lånsøkerne som har anmerkninger. Skattelistene blir ofte for gamle da de i beste fall viser situasjonen et år i forveien. I stor grad blir man derfor avhengig av lånsøkers egen informasjon og har få muligheter for å kontrollere at de opplysninger som gis, stemmer med virkeligheten. Samtidig innføres det stadig strengere krav til kredittvurderinger og i spesielle tilfeller også et krav til at man skal fraråde låneopptak.

Den nye loven legger opp til at private aktører kan etablere egne gjeldsinformasjonsforetak som kan formidle gjeldsopplysninger mellom banker og andre kredittyter til bruk ved kredittvurdering. Slike foretak må både ha tillatelse fra det offentlige og stå under offentlig tilsyn. I utgangspunktet omfatter loven kun usikret forbruksgjeld, men forskriften gir hjemmel til å utvide rekkevidden til å omfatte all gjeld, både usikret og sikret. Bransjen har gitt uttrykk for et ønske om at myndighetene så snart som mulig gjør bruk av denne muligheten til utvidelse.

Gjeldsinformasjonsforetak kan etter loven etableres enten som registre over utestående gjeld eller som portalbasert spørretjeneste der gjeldsopplysninger ikke hentes ut fra finansforetakene før ved behov. Sammenlignet med tradisjonelle registerløsninger, vil en portalbasert spørretjeneste kunne gi en rekke kostnadsmessige og personvernmessige fordeler siden det ikke vil være nødvendig å registrere gjeldsopplysninger på nytt utenfor finansforetakenes systemer.

Etablering av et fungerende gjeldsinformasjonsforetak synes fortsatt å ligge noe frem i tid. Så langt har Finans Norge og Evry søkt om konsesjon.
I juni 2017 fastsatte Finanstilsynet gjennom Rundskriv 5/2017 retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån. På mange måter var dette en oppfølging/utvidelse av tidligere retningslinjer, avløst av forskrift 16.12.2016, om krav til nye utlån

med pant i bolig. Retningslinjene stiller blant annet krav til betjeningsevne, maksimal samlet gjeldsgrad og avdragsbetaling gjennom følgende krav:

- Foretakene skal beregne kundens evne til å betjene lånet basert på kundens inntekt, utgifter og all gjeld. Ved beregningen skal det legges inn en renteøkning på minst 5 prosentpoeng på kundens samlede gjeld. Lån bør ikke innvilges dersom kunden ikke er i stand til å dekke normale livsoppholdsutgifter etter en slik renteøkning.
- Kundens samlede gjeld bør ikke utgjøre mer enn fem ganger brutto årsinntekt.
- Låneavtalen bør inneholde krav om avdragsbetaling og lengste løpetid. Det bør ikke innvilges lån med løpetid over 5 år. Rammekreditter som er fullt opptrukket, bør konverteres til nedbetalingslån.
- Finansforetakene skal hvert kvartal rapportere til eget styre om foretakets etterlevelse av retningslinjene.

Det kan under visse vilkår gjøres unntak fra kravene til betjeningsevne og til gjeldsgrad ved refinansiering til bedre vilkår. Videre gjelder ikke kravene om betjeningsevne, gjeldsgrad og avdrag når det innvilges kredittkort med kredittramme inntil kr. 25.000, forutsatt at kunden ikke allerede har et kredittkort.

Finansbransjen stilte seg kritisk til at myndighetene på denne måten etablerer låneregler for bolig- og/eller forbrukslån. Valg av forretningsmodell og utlånspraksis bør være et ansvar for det enkelte finansforetak, der graden av risiko gjenspeiles i kapitalkravet den står overfor. Vurdering av kredittrisiko er en del av kjernerisikoen spørsmålet om lån skal gis, bør ligge ene og alene hos det långivende finansforetak som vurderer lånsøkers kredittverdighet og tar risikoen ved utlånet. Myndighetsregler for kredittrasjonering som søker å realisere et annet kredittvolum enn det som følger av låneetterspørselen til gjeldende utlånsrenter, har historisk vist seg krevende å praktisere og ble sist oppgitt på 1980-tallet. At myndighetene pány søker å ta dette ansvaret, er prinsipielt uheldig i et samfunn med et stort antall uavhengige finansforetak som opererer i sterk konkurranse med hverandre, og hvor husholdningen bruker sine penger fritt på boliger, hytter, reiser og konsum.

Fra myndighetens side argumenteres det med at hensikten er å bidra til at husholdningene ikke tar opp mer gjeld enn de kan betjene og havner i en sårbar situasjon. Hvis mange nok får problemer med å betjene gjelden sin eller må stramme inn på andre områder, for eksempel om renten øker, rammer det ikke bare den enkelte, men den norske økonomien som helhet.

Finansbransjen er enig i at ingen er tjent med betalingsproblemer og mislighold. Man er imidlertid i tvil om mange av de vedtatte/foreslåtte tiltak er velegnet for å løse et problem som i antall er svært lite. For mange av tiltakene er målsettingen uklar og det savnes konsekvensanalyser. Gode kredittbeslutninger og ansvarlig utlånspraksis er viktig for å begrense gjelds- og betalingsproblemer. For låntaker er tilgang på informasjon og synliggjøring av kostnader og konsekvenser ved låneopptak, viktige for at han skal ta overveide privatøkonomiske beslutninger. Generelle regler på detaljnivå kan ikke erstatte dette.

Som et ledd i å bedre bransjens anseelse i opinion og regulerende myndighet, ble det fra foreningens side satt i gang flere tiltak for å bidra til en bedre forståelse av usikret kreditts rolle i samfunnet. Tanken var å bidra til et kunnskapsløft der man innhentet tallmateriale fra medlemmene for å få mer detaljert faktagrunnlag om markedet som kunne brukes i ulike sammenhenger. En forundersøkelse viste imidlertid at dette ville bli et svært kostbart prosjekt som det var vanskelig å oppnå enighet om blant medlemmene.

Rentetak

Som et ledd i å begrense tilbudet av usikrede forbrukslån, reiste Stortinget i 2017 flere ganger spørsmålet om muligheten for å innføre rentetak. Allerede i 2016 hadde spørsmålet om et slikt tak vært reist av SV gjennom et såkalt Dokument 8 vedtak om lukking av gjeldsfeller, men Finansdepartementet svarte i november 2016 at direkte prisregulering av forbrukslån gjennom rentetak nok vil påvirke kredittgivingen og allokeringen av kreditt, men at et slikt tak vil reise en rekke kompliserte spørsmål. En nærliggende virkning av redusert pris på usikret kreditt, vil jo være en økt etterspørsel etter slik kreditt.

Både i april og juni ble innføring av rentetak diskutert på nytt i Stortinget med anmodning til regjeringen å utrede dette nærmere. Regjeringen fulgte dette opp da de i november 2017 ba Finanstilsynet vurdere hensiktsmessigheten av rentetak slik at man kunne se dette i sammenheng med den samlede virkemiddelbruken på området, og komme tilbake til Stortinget om dette i finansmarkedsmeldingen for 2018. I brevet ble tilsynet bedt om informasjon om forbrukslånmarkedet i Norge og fra andre land det er naturlig å sammenlikne oss med, og som har innført rentetak.

Fra mange hold er det pekt på at rentetak synes å være et lite treffsikkert virkemiddel for å redusere omfanget av usikret kreditt:

- Renten er i en markedsøkonomi det viktigste signal til kunden på hvor mye han bør låne. Settes denne kunstig ned som følge av rentetak, vil etterspørselen øke.
- Å fastsette «riktig nivå» på rentetak er tilnærmet umulig da rimeligheten vil variere med lånebeløp, sidesikkerheter, avdragstid, generelt rentenivå, om man tar utgangspunkt i nominell eller effektiv rente m.m.
- Prisregulering i konkurranseutsatte markeder har erfaringsmessig gitt utilsiktede, negative virkninger og er i dag lite brukt i Norge.
- Settes rentetaket høyt, vil dette kunne drive prisen på lån oppover.
- Settes rentetaket lavt, vil dette kunne

føre til at enkelte vil være avskåret fra tilgangen på kreditt og innebære fremveksten av et uregulert marked der forbrukerbeskyttelsen er fraværende.
- Låntakere som mener de blir avkrevd urimelig høy rente har i gjeldende regelverk flere muligheter. Det er likevel svært sjelden at slike saker blir bragt inn for tvisteløsningsorganene.
- Erfaring fra andre land viser at rentetak fører til omgåelser/tilpasninger som ikke tjener forbrukernes interesser.

Forslag til ny finansavtalelov

Eksisterende finansavtalelov er fra 1999. Siden den gang har tilbudet av finansielle tjenester og produkter økt betydelig og mange av disse avtalene dekkes ikke av dagens lov. Gjennom årene er det foretatt revisjoner av deler i loven som følge av gjennomføring av betalingstjenestedirektivet PSD 1 (2007/64), forbrukerkredittdirektivet MCD (2008/48) med sammenslåing av den tidligere kredittkjøpsloven, EU-forordning om betalinger på tvers av landegrensene (924/2009) og EU-forordning om direkte debiteringer i euro (260/2012) samt enkeltelementer fra andre EU-direktiver. Dette har gjort at loven etter hvert har fått en komplisert struktur og det er til dels vanskelig å orientere seg i regelverket.

Samtidig ligger tre omfattende EU-direktiver på vent:

1. EU-dir 2014/17 (MCD) om kredittavtaler for forbrukere i forbindelse med fast eiendom til boligformål. Direktivet skal gi forbrukerne bedre beskyttelse i forbindelse med boliglån gjennom omfattende regler om reklame, prekontraktuell informasjon, kredittvurdering og krav til finansmeglere, finansagenter og finansrådgivere. På samme måte som forbrukerkredittdirektivet i 2010 ble gjort gjeldende for boliglån, er det i Norge foreslått at mange av bestemmelsene i boliglånsdirektivet blir gjort gjeldende for andre typer lån som billån og forbrukslån.
2. EU-dir 2014/92 (PAD) om tilgang til betalingskonto med grunnleggende funksjoner og muligheter for bytte og å sammenligne kostnader. Direktivet forutsetter et skille mellom betalingskonti og konti som ikke brukes til betalinger og etablering av en standardisert begrepsbruk.
3. EU-dir 2015/2366 (PSD 2) om betalingstjenester i det indre marked. Direktivet skal modernisere regelverket og åpne opp for nyskapning, større konkurranse og reduserte kostnader ved bruk av betalingstjenester. I motsetning til PSD 1, omfatter PSD 2 såkalte «one-leg transactions» - transaksjoner hvor den ene betalingstjenestetilbyderen har sete i et EU-land, mens den andre betalingstjenestetilbyderen har sete utenfor EU-området. Reglene om overvelting av gebyrer («surcharging») harmoniseres og blir ikke tillatt for kort som omfattes av MIF-forordningen (se nedenfor). For å styrke konkurransen, pålegger direktivet bankene å åpne opp sine systemer slik at såkalte tredjeparts betalingstjenesteytere (Third Party Payment service providers - TPP) på vegne av kunden får tilgang til betalingssystemene. Dagens grense på 150 EUR i det objektive ansvar til forbruker ved misbruk eller andre uregelmessigheter som vedkommende har pådratt seg ved bruk av betalingstjenester, reduseres til 50 EUR. Det gis under visse forutsetninger, mulighet for i tillegg å ha en høyere ansvarsgrense der forbrukeren har opptrådt grovt uaktsomt som man i dag har i Norge i finansavtaleloven § 35 (3).

Arbeidet med de tre direktivene har vært delt mellom Finansdepartementet og Justis-departementet der førstnevnte har tatt for seg den offentligrettslige reguleringen og de endringer som er nødvendig i finansforetaksloven. Finansdepartementets forslag om endringer i finansforetaksloven ble sendt ut i mai 2017.

Justisdepartementet fant det mest hensiktsmessig å foreslå en helt ny finansavtalelov til erstatning for den gamle der det også ble innarbeidet forslag som ikke følger av EU-direktivene. Hensikten er å oppdatere loven både lovteknisk og innholdsmessig slik at den blir mer tidsmessig og brukervennlig. Forslaget ble sendt på høring i september 2017.

Forslaget vakte til dels sterke reaksjoner fra finansbransjen og andre høringsinstanser. Siden forslaget gikk langt ut over implementering av de tre direktivene, ble det reagert på selve prosessen. Det burde vært nedsatt et bredt sammensatt lovutvalg der ulike interessegrupper kunne kommet til orde før forslaget ble sendt på høring. Det foreliggende var mangelfullt utredet og med få konsekvensanalyser i strid med regjeringens egen utredningsinstruks. Forholdet til EU-retten var mangelfullt utredet, både når det gjelder bevegelsesfriheten innenfor de ulike direktiver/forordninger og når det gjelder selve forståelsen av disse. Det var også vanskelig å finne igjen direktivbestemmelsene i den norske teksten. Fra finansbransjen ble det også særlig pekt på det uheldige i å begrense avtalefriheten mot næringskunder ved å utvide deler av forbrukerbeskyttelsen til disse. Dette vil utvilsomt innebære dyrere tjenester overfor disse.

At lovforslaget fra Justisdepartementet ble så omfattende, reiser tvil om den videre saksbehandling. Særlig PSD 2–direktivet er det viktig å få på plass samtidig med andre EØS-land for å hindre at Norge blir satt på sidelinjen. Betalingstjenester er svært internasjonalt og det må ikke være tvil om hvilke regler som gjelder i Norge om man skal opprettholde sin konkurransekraft i dette markedet.

Låneformidlere, finansagenter og finansrådgivere

Finansieringsforetakene har tradisjonelt hatt et begrenset ekspedisjonsnett og mye av kreditten ytes gjennom samarbeidende forhandlere og agenter. Det samme gjelder mange av de nye forbrukslånbankene som er etablert i de senere år. Agentvirksomhet er – i motsetning til låneformidling (meglervirksomhet) – ikke direkte regulert av offentlige myndigheter selv om de omfattes av finansforetakslovens medvirkningsbegrep. I stedet har man valgt å anse dette som en form for outsourcing av egen virksomhet og forsøkt å regulere dette via den reelle kredittyter i form av rundskriv fra Finanstilsynet – sist i rundskriv 16/2009. Alle agenter er i markedsføringen av ulike låneprodukter forpliktet til å opplyse hvem de opptrer på vegne av.

Agentbegrepet favner vidt. Det omfatter ikke bare agenter som tilbyr lån som hovedbeskjeftigelse (heltidsagent), men også butikker som tilbyr kreditt i forbindelse med salg av varer (aksessoriske agenter). Agenten kan være tilknyttet en bestemt kredittyter gjennom en eksklusivitetsavtale eller han kan opptre på vegne av flere ulike kredittytere (fri agent). Uansett er agenten å anse som kredittyters medhjelper og det må trekkes en grense mot uavhengige meglere (låneformidlingsvirksomhet) som er regulert i finansforetaksloven § 2-18 annet ledd og som skal ivareta både långivers og låntakers interesser. Kravet til uavhengighet begrenser hvilke oppgaver en låneformilder kan påta seg på vegne av en av partene. Normalt må følgende krav være oppfylt av en låneformidler med mindre han ønsker å søke konsesjon som bank eller finansforetak:

- Foretaket kan ikke direkte eller indirekte være part i låneavtalen
- Foretaket kan ikke gi råd til långiver eller låntaker om inngåelse av lån eller gi råd til en av partene under lånets løpetid.
- Beslutningen om å yte eller ta opp et konkret lån må treffes av den enkelte långiver og låntaker og foretaket kan ikke treffe beslutning om å yte lån på vegne av långiver eller ta opp et lån på vegne av låntaker. Foretaket kan heller ikke få fullmakt til å undertegne, inngå, reforhandle låneavtalen eller på annen måte opptre på vegne av partene forut eller under lånets løpetid.
- Långiver og låntaker må være kjent med hverandres identitet og låneavtalen må inngås direkte mellom hver långiver og hver låntaker

Det må også trekkes en grense mot rådgivning som innebærer å være kundens medhjelper. Etter finansavtaleloven § 88 kan en agent kun kreve vederlag fra kredittyter, mens en rådgiver etter § 90 kun kan kreve vederlag fra kunden. I motsetning til agenten, skal en rådgiver opptre upartisk i forhold til aktuelle kredittytere og han kan ikke honoreres for innsendte lånesøknader.

Nettportaler som sammenligner ulike tilbud fra forskjellige kredittytere, anses for å falle utenfor agentbegrepet så lenge de ikke mottar vederlag fra de omtalte kredittytere. Et nytt innslag de senere år, er såkalte affiliates som bistår ved markedsføring kredittprodukter på nettet og andre elektroniske media. De blir som regel honorert i form av provisjon basert på tilfang av kunder eller andre former for målbar handling som for eksempel antall «klikk». Deres rettslige stilling er uklar. Ofte er de også etablert i utlandet.

Privatleie

I de senere år har det vært en sterk vekst i leasing av personbiler til private og omfanget både i beløp og antall biler har gått forbi det antall som leases av næringsdrivende. Lavere engangsavgift, lavt rentenivå og ulike kampanjer fra leverandør/importørleddet har gjort privatleie mer attraktivt.

Spesielle merverdiavgiftsregler knyttet til personbil har medvirket til dette. Utleie- og leasingselskaper har fradragsrett for inngående mva, men må legge mva på leiebeløpene. Samtidig er salg av bruktbiler fritatt for mva – det må betales omregistreringsavgift i stedet. Dette betyr at leasing- og utleieselskaper kan anskaffe personbiler billigere enn andre, men merverdiavgiften vil bli innbetalt etter hvert som leiebeløpene utfaktureres. Dette forutsetter at leieperi-

oden er av en viss varighet for å unngå såkalt «momsvasking». Er leieperioden kort, vil lite mva bli innbetalt siden omsetning av bruktbiler skjer uten mva.

Myndighetene har derfor i mval § 9-6 fastsatt at utleieperioden må strekke seg over en minste leieperiode for at leasingselskapene skal slippe tilbakeføring av tidligere fradragsført merverdiavgift. I 2015 ble minste leietid forlenget fra 3 til 4 år. Endringen skapte en del uro og usikkerhet i markedet og medførte større variasjon i leieperiodene. Mange ønsker fortsatt 3 år og det er også vanskeligere å fastsette en treffsikker restverdi når leieperioden er så lang som 4 år.

Etter en mindre nedgang i 2015, ble 2016 og spesielt 2017, svært gode år for privatleie. Forbrukerombudet (Forbrukertilsynet fra 1.1.2018) fattet interesse for produktet og tilskrev en rekke leasingselskaper som tilbyr privatleie og varslet at de vil se på vilkårene for å se om noen av dem var urimelige etter markedsføringsloven § 22. De erfarte da at det var stor variasjon mellom de ulike selskapers vilkår og de besluttet i første omgang å konsentrere seg om den største aktøren Volkswagen Møller Bilfinans AS. De fleste problemstillinger ble raskt avklart, men spørsmålet om leieregulering på bakgrunn av endringer i det generelle rentenivået uten at dette utløste en rett for kunden til å gå ut av avtalen, var vanskelig og er forløpig ikke endelig avklart. Alternativet om fast leiebeløp i hele leieperioden, var et alternativ, men vil generelt ha den ulempe at det vil fordyre produktet for kunden.

Dialogen mellom Forbrukertilsynet og Volkswagen Møller Bilfinans er interessant for alle medlemmene. Tilsynet har etter markedsføringsloven som oppgave å slå ned på urimelig handelspraksis, og det er klart at deres oppfatning om hva som er urimelige vilkår i standardavtaler rettet mot forbrukere, vil påvirke hele bransjen.

Formidlingsgebyrer

Et kortbasert betalingssystem har to brukergrupper – kortholdere og brukersteder. Både for kortholder og brukersted ligger det en verdi i ordningene. For kortholder dreier det seg om en enkel, oversiktlig og sikker måte å gjøre opp for seg. For brukerstedene er verdien knyttet til en kombinasjon av garantert oppgjør, lett tilgjengelig kjøpekraft, effektiv betalingsmåte og redusert kontantbeholdning. Kostnadene forbundet med systemene faller normalt tyngst på kortutsteder når det gjelder kostnader og finansiell risiko.

Et kortsystem fungerer best når det er rimelig balanse mellom antall kortholdere og antall brukersteder. For å få dette til, er det i fireparts kortordninger som Visa og MasterCard der utstederfunksjonen (issuer) og innløserfunksjonen (acquirer) er skilt, etablert en ordning med formidlingsgebyr (Multilateral Interchange Fee (MIF)) mellom kortutsteder og innløser. Gebyret fastsettes som en prosentsats av hver enkelt transaksjon. Det er ikke kun en godtgjørelse for en utført formidlingstjeneste, men en omfordeling av inntekter mellom de to aktørene fra innløser til utsteder fordi det faller mer kostnader på utstederfunksjonen enn på innløserfunksjonen. Hensikten er å oppnå et mer velfungerende marked med rimelig balanse mellom antall kort og antall brukersteder, sikre balansert verdiskapning i begge markeder kortvirksomheten retter seg mot, samtidig som man opprettholder nødvendig konkurranse.

Formidlingsgebyret kan være nasjonalt eller internasjonalt. De internasjonale gebyrene som gjelder grensekryssende betalinger, fastsettes av de internasjonale kortsystemene. Disse gjelder også nasjonalt med mindre annet er bestemt. I Norge fastsetter styret i Visa Norge Bankgruppe nasjonale formidlingsgebyrer for Visa-kort utstedt i Norge. Tilsvarende fastsetter MasterCard Management (internasjonalt) formidlingsgebyrer som gjelder for MasterCard i Norge.

Etter mange års strid om disse formidlingsgebyrene var i strid med konkurranselovgivningen, vedtok EU-kommisjonen i april 2015 EU-forordning 2015/751 om interbankgebyrer for kortbaserte betalingstransaksjoner (MIF-forordningen). I denne blir formidlingsgebyrene maksimert til 0,2% for debetkort og 0,3% for kredittkort med unntak av firmakort og treparts kortordninger. Direktivet ble tatt inn i norsk rett sommeren 2016 gjennom ny forskrift om formidlingsgebyr i kortordninger som trådte i kraft 1.9.2016. En konsekvens av å bli regulert av denne forskriften, er at brukerstedene ikke kan «surcharge» kundene for bruk av kortet – se nedenfor under PSD2.

Globalt og europeisk finanstilsyn

Norske banker og finansforetak er underlagt tilsyn fra Finanstilsynet som er sterkt påvirket av prinsipper og regelverk som blir utarbeidet globalt og i EU. Etter finanskrisen i 2008, tok globale institusjoner som Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) som er en del av Bank of International Settlements (BIS), og G20-landene initiativ til reformer av regelverket for finansmarkedene og etablerte Financial Stability Board (FSB) som overvåkingsorgan. Basel II ble erstattet med Basel III i 2010 og er senere ytterligere utviklet. I Europa blir dette fulgt opp gjennom EU- og EØS-samarbeidet og de etablerte organene for overordnet makrotilsyn (ESRB) og sektortilsynene EBA (bank), ESMA (verdipapir) og EIOPA (forsikring/pensjon).

I Norge skapte det grunnlovsmessige problemer at European Banking Authority (EBA)

gjennom CRD IV og CRR er tillagt overnasjonal tilsynskompetanse siden Norge som EØS-land ikke er deltaker i dette organet. Etter flere år med forhandlinger mellom EU og EØS/EFTA-landene om hvordan dette skulle håndteres innenfor rammen av EØS-avtalen, ga Stortinget i juni 2016 sitt samtykke til at EU-forordningen som opprettet de nye finanstilsynene, ble tatt inn i EØS-avtalen.

På dette tidspunkt var det fattet mer enn 200 EØS-relevante rettsakter på finansmarkedsområdet. Ved utgangen av 2017 er det fortsatt en god del som gjenstår.

Kapitalkrav – Pilar 1

Bankenes soliditetskrav består av to pilarer. Pilar 1 omfatter minstekrav og bufferkrav fastsatt av politiske myndigheter. Det norske kapitaldekningsregelverket er tilpasset EUs kapitaldekningsdirektiv (CRD IV) og EUs forordning (CRR). Dette ble gjort allerede i 2013 gjennom endringer i finansieringsvirksomhetsloven (1988) og er senere fulgt opp. CRD IV/CRR er likevel ennå ikke formelt tatt inn i EØS-avtalen, men Finansdepartementet ba i november 2017 Finanstilsynet innen april 2018 utarbeide et høringsnotat og utkast til gjennomføring av resten av CRD IV/CRR.

Det følger av loven at banker, kredittforetak og finansieringsforetak til enhver tid skal ha en ren kjernekapitaldekning på 4,5 prosent av foretakets risikovektede beregningsgrunnlag. Kjernekapitaldekningen og total kapitaldekning skal henholdsvis være minst 6 prosent og 8 prosent av beregningsgrunnlaget.

I tillegg skal foretakene ha kapitalbuffere bestående av ren kjernekapital bestående av en bevaringsbuffer på 2,5 prosent og en systemrisikobuffer på 3 prosent. I tillegg kommer et eventuelt krav til motsyklisk kapitalbuffer som ved utgangen av 2017 er satt til 2 prosent. Systemviktige foretak er i tillegg ilagt et særskilt bufferkrav på 2 prosent. Hvilke foretak som er systemviktige besluttes årlig av Finansdepartementet og ved utgangen av 2017 gjelder dette DNB ASA og Kommunalbanken. Bufferkravene skal alle oppfylles med ren kjernekapital.

Bufferkravene kan variere landene imellom. For engasjementer i EU-land skal bufferkravet i det enkelte landet anerkjennes. I utgangspunktet skal også krav til motsyklisk kapitalbuffer i land utenfor EU godtas, men for land som ikke har slike krav, gjelder det norske kravet.

Regelverket åpner for at kapitalkravet kan beregnes ved bruk av interne modeller. De største bankene bruker interne modeller (IRB) til å beregne risikovekter som bestemmer hvor mye kapital som skal stilles bak utlån. Etter det norske regelverket kan beregningsgrunnlaget med IRB-modeller ikke bli lavere enn 80 prosent av beregningsgrunnlaget ved bruk av standardmetoden etter Basel I-regelverket. Finanstilsynet har ved flere anledninger uttrykt bekymring for om bankenes modeller godt nok fanger opp risikoen i boligmarkedet.

Etter at flere av de større norske bankene fikk IRB-tillatelsene i 2007, har også enkelte mindre banker søkt om slik tillatelse. Finanstilsynets erfaring er imidlertid at det generelt er meget krevende for bankene å tilpasse seg til IRB-kravene. For å søke om IRB-tillatelse, må banken tilpasse systemer for risikostyring, sikre kompetanse og erfaring med bruk av modeller, og ikke minst samle datagrunnlag for forsvarlig estimering av parametere og kapitalkrav. Disse utfordringene kan være store for mindre institusjoner.

Høsten 2016 publiserte EU-kommisjonen forslag til endringer i CRR/CRD IV. Forslaget er en oppfølging av Basel III-revideringer og er nå til behandling i

EU-parlamentet og EU-rådet for videre oppfølging. Flere av elementene er fortløpende tatt inn i norsk regelverk:

- Krav til uvektet kjernekapital for banker og finansieringsforetak ble fastsatt 20.2.2016 og gjort gjeldende fra 1.7.2017 og setter et minimumskrav på 3 prosent av institusjonens eksponering (eksponeringsmålet) for finansieringsforetak. Banker skal i tillegg ha en uvektet buffer på minst 2 prosent og systemviktige banker minst 3 prosent.
- Krav til langsiktig finansiering i form av to kvantitative likviditetskrav, en likviditetsbuffer (Liquidity Coverage Ratio - LCR) og et krav om stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio - NSFR). Reglene om LCR ble gradvis innført fra 2015 for banker, kredittforetak og holdingselskaper i finanskonsern. Finansieringsselskaper er ikke omfattet av de nye kravene med mindre man også har konsesjon som kredittforetak. Kravet innebærer at et foretak til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 prosent, det vil si at beholdning av likvide eiendeler minst skal tilsvare netto likviditetsutgang i en gitt stressperiode på 30 kalenderdager. Et krav til stabil finansiering (NSFR) valgte man å utsette for Norge inntil endelig utforming av kravene er besluttet av EU. Tilsvarende valgte man også å utsette kravene til uvektet kapitalandel.
- Konsolideringsplikten etter finansforetaksloven ble utvidet i 2017. Finansforetak som deltar i samarbeidende gruppe skal, ved anvendelsen av regler om kapitalkrav, foreta en forholdsmessig konsolidering av størrelsen på eierandelene og fra 1.1.2018 er dette utvidet til også å gjelde eierandeler under 10 prosent. Endringen berører blant annet en rekke banker som har eierandeler i boligkredittforetak.

Etter møtet i gruppen av sentralbanksjefer og tilsynssjefer den 7.12.2017 kunne BIS endelig kunngjøre innholdet i «Basel IV-pakken», eller fullføringen av Basel III som det formelt heter. Disse standardene vil få betydning for fremtidig kapitaldekningsregelverk både i EU og Norge og omfatter blant annet:

- Ny standardmetode for kredittrisiko og økt grad av risikosensitivitet som:
  - Risikovekter for boliglån mellom 20% – 70%
  - 85 prosent risikovekt for SMB
  - Egne, mer risikosensitive vekter for prosjektfinansiering (80%, 100% og 130%)
  - Kredittkortgjeld der saldo normalt betales ved forfall kan vektes med 45%, mens kredittkorteksponeringer der kreditten utnyttes etter forfall skal ha 75%
  - 150% risikovekt for subordinert gjeld, 250% for aksjer og 400% for unoterte aksjer
  - Risikovekter for pant i næringseiendom som varierer med belåningsgrad.
- Nytt gulv tilvarende 72,5% av beregningsgrunnlaget som fases in fra 2022 og skal være på plass 1.1.2017
- Begrensninger i anvendelsen av IRB-metoden for kredittrisiko
- Avvikling av adgangen til å anvende internmodeller for CVA risiko og operasjonell risiko basert på nye standardmetoder

EU har kunngjort at det vil bli gjennomført en omfattende konsekvensanalyse av vedtaket for bankene i EU-området.

Kapitalkrav – Pilar 2

CRD IV-direktivet stiller krav til foretakenes egenvurdering av risiko og kapitalkrav (ICAAP-Internal Capital Adequacy Assessment Process) og krav til tilsynsmyndighetens vurdering (SREP-Supervisory Review and Evaluation Process). Dette kalles gjerne Pilar 2-krav og skal fange opp kapitalbehov knyttet til risikofaktorer som ikke, eller bare delvis, er dekket av Pilar 1. Dette kravet kan variere mellom banker, avhengig av risikoforhold i den enkelte bank.

Finansdepartementet fastsatte i 2016 at Pilar 2-krav skal gis i form av enkeltvedtak som skal offentliggjøres og i 2017 ble det fattet en rekke individuelle Pilar 2-vedtak som fortløpende ble offentliggjort på tilsynets nettsider. Ved vurderingene la tilsynet i hovedsak vekt på foretakets generelle kredittrisiko, herunder konsentrasjonsrisiko og markedsrisiko. Flere foretak emitterte egenkapital eller holdt tilbake overskudd i løpet av året for å oppfylle de samlede kapitalkravene, inkludert Pilar 2-kravene. Noen vedtak ble påklaget til departementet uten resultat.

Merverdiavgift og finansskatt

Innføringen av generell merverdiavgift på tjenester i 2001 skaper fortsatt utfordringer for finansbransjen. Hovedregelen er nå at det skal beregnes merverdiavgift ved all tjenesteomsetning, med mindre tjenesten er spesielt unntatt i loven. Finansielle tjenester er fortsatt unntatt avgift, men flere tilknyttede tjenester er blitt avgiftspliktige.

Leasing – både finansiell og operasjonell – har alltid skattemessig vært å betrakte som en mva-pliktig utleietjeneste. Det betyr at leievederlaget skal tillegges mva og at leasingselskapet har fullt fradrag for inngående avgift. Smitteregelen i mvaloven § 4-2 krever at alle kostnadselementer knyttet til tjenesten skal inn i beregningsgrunnlaget og det vil for leasing si at også kostnadselementer som rente og engangsavgift/årsavgift på motorvogner vil tillegges mva. Det er ikke mulig å skille dette ut som særskilt tjeneste eller håndtere dette som utlegg foretatt på vegne av kunden.

Gjennom årene har imidlertid leasingproduktet utviklet seg og særlig når det gjelder motorvogner, har flere produktelementer i varierende grad blitt lagt inn i tjenesten. Dette kan gjelde forsikring, service- og vedlikehold, håndtering av drivstoff, parkerings- og bomavgifter, redningstjenester, dekkhotell m.m. Som regel blir disse tjenester levert av andre enn leasingselskapet, og spørsmålet dukker opp om dette fortsatt skal håndteres som en del av leasingselskapets omsetning, skilles ut som egen tjeneste eller anses som utlegg på vegne av kunden. Hittil har myndighetene gjerne inntatt en vid fortolkning av smitteregelen siden dette gir 25 pst mva, men fritaket (0-sats) for elbiler setter dette på spissen siden en vid fortolkning vil medføre at en rekke mva-pliktige tjenester gjennom leasing vil bli uten mva ut mot kunde.

Finfo tok i august 2017 opp denne problemstillingen med Skattedirektoratet i full bredde.

Det generelle unntaket for finansielle tjenester reiser i praksis også flere problemer. Dette gjelder for det første en rekke tjenester som finansinstitusjonen selv leverer til sine kunder og om disse skal betraktes som finansielle avgiftsfrie tjenester eller administrative avgiftspliktige tjenester. Enda mer problematisk er merverdiavgiften på de tjenester institusjonen kjøper inn fra underleverandører og som i mange tilfelle er en nødvendig del av den finansielle tjeneste institusjonen produserer – for eksempel datatjenester. Påløpt mva er ikke fradragsberettiget ved produksjon av finansielle tjenester og vil fremstå som en skjult og fordyrende avgift næringskunder ikke får fradrag for.

Både Finanskriseutvalget (NOU 2011:1) og Skatteutvalget (NOU 2014:13) pekte i sine utredninger på de uheldige økonomiske virkningene av merverdiavgiftsunntaket i finansiell sektor. Unntaket gir en underbeskatning av finansnæringen som bidrar til å vri produksjon og forbruk mot finansielle tjenester. Og bort fra avgiftsbelagte varer og tjenester. Videre gjør unntaket det lønnsomt for finansforetak å produsere varer og tjenester i egen regi, selv om det ville vært samfunnsøkonomisk lønnsomt om disse ble kjøpt fra andre. Skatteutvalget foreslo å utvide merverdiavgiftsgrunnlaget for finansielle tjenester som omsettes mot vederlag i form av gebyrer, honorarer mv. I tillegg burde det innføres en skatt på marginintekter som ivaretok flest mulig av nøytralitetsegenskapene til merverdiavgiften.

I høringsrunden etter Skatteutvalgets utredning ble det fra flere påpekt at mva på finansielle tjenester er en problemstilling som har blitt diskutert i EU i mange år uten konkrete resultater og at Norge burde være forsiktig med å innføre et system som avviker fra andre land på tjenester som er såpass internasjonale. Noen av hovedutfordringene som ble trukket frem, var:

- En eventuell utvidelse må omfatte alle virksomheter som omsetter finansielle tjenester mot vederlag i norsk merverdiområde.
- Det må etableres momsplikt for norske virksomheter ved kjøp av tilsvarende tjenester fra utlandet.
- Det må vurderes om det skal etableres momsplikt for utenlandske tilbydere av finansielle tjenester til norske forbrukere, slik at disse må registrere seg for moms i Norge.

Fra finansnæringen generelt ble det reist tvil om selve begrunnelsen for forslaget stemmer – nemlig at det er et overforbruk av finansielle tjenester i Norge. Det ble også pekt på avgiftsøkningen vil bli veltet over på sluttbrukerne som i praksis vil innebære at forbrukerne vil merke dette når de kjøper forsikring eller tar opp lån. En alminnelig kommentar var også at forslagene reiser flere spørsmål enn de gir svar.

I revidert nasjonalbudsjett som ble lagt frem våren 2016 gikk imidlertid regjeringen videre med utvalgets forslag. Stortinget hadde imidlertid merket seg alle de motforestillinger som var kommet og besluttet at det kun skulle innføres en skatt på merverdien i finansiell tjenesteyting med virkning fra 2017 uten nærmere detaljer. Med utgangspunkt i dette vedtaket, la regjeringen frem et nytt forslag til finansskatt i statsbudsjettet for 2017.

Forslaget hadde rent teknisk ingenting med mva-systemet å gjøre og avvek ganske dramatisk fra det som var foreslått tidligere. Det var ventet at skattesubjektene etter finansskatten ville sammenfalle med subjektene som omfattes av unntaket i mva-loven. I stedet valgte man en helt annen løsning og knyttet skatten opp mot virksomheter som omfattes av næringsgruppe K i SSBs Standard for næringsgruppering (SNN2007). Avgrensingen innebar at alle foretak med ansatte som helt eller delvis utfører aktivitet innenfor næringsgruppe K vil være omfatte av finansskatteplikten uansett om de er finansforetak eller ikke. Det er unntak for foretak med K-aktiviteter som ikke overstiger 30 prosent og foretak som har mva-pliktige tjenester på mer enn 70 prosent.

Selve grunnlaget for finansskatt på 5 pst er det samme som inngår i beregningsgrunnlaget for arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven – dvs innberetningspliktig kontantlønn og skattepliktige naturalytelser og godtgjørelser. Selskaper som pålegges finansskatt på lønn, må i tillegg betale inntektsskatt på 25 pst av overskuddet for 2017 – mot normalt 24 pst for andre.

Det oppsto en del politisk uro omkring forslaget fordi det vil slå særlig negativt ut for finansforetak med mange ansatte – typisk

sparebanker i distriktene. Manglende tid til å utarbeide alternative løsninger, gjorde imidlertid at Stortinget vedtok regjeringens forslag uten endringer med virkning for 2017. I revidert budsjett for 2017 ble det gjort noen endringer:

- Reglene ble justert for å hindre at foretak med en vesentlig andel merverdiavgiftspliktig aktivitet, ble rammet av finansskatten.
- Reglene ble endret for å motvirke at konsernbidrag kunne benyttes til å redusere finansskatten.
- Departementet vil vurdere mulige endringer i reglene om finansskatt for å motvirke uheldige tilpasninger gjennom reglene om fellesregistrering av konsernselskap etter merverdiavgiftsloven.

På grunn av uenigheten omkring innretningen av finansskatten, er det satt ned en arbeidsgruppe som innen 1.1.2018 skal vurdere dette nærmere.

El-biler

I forbindelse med merverdiavgiftsreformen i 2001, ble kjøretøyer som bare bruker elektrisitet til fremdrift fritatt for merverdiavgift (0-sats). Under forhandlingene om statsbudsjettet for 2014, ble det besluttet å innføre momsfritak også for leasing av el-biler og omsetning av el-batterier. Merverdiavgiftsloven ble endret i samsvar med dette uten noen forutgående saksbehandling i departementet. Endringen skulle tre i kraft når forskrifter var utarbeidet.

Under forskriftsarbeidet ble man imidlertid oppmerksom på at fritaket kunne reise en problemstilling i forhold til EØS-avtalens statsstøtteregelverk og man fant det riktig å konsultere EFTA Surveillance Authority (ESA) før utvidelsen trådte i kraft. Stortinget ble varslet om dette i revidert nasjonalbudsjett mai 2014 og notifikasjonsbrev ble sendt ESA i november 2014. I sitt svarbrev våren 2015 godkjente ESA mva-fritaket for elbiler i Norge frem til utgangen av 2017.

I budsjettforliket 2016 vedtok Stortinget å forlenge fritaket til 2020 for elbiler og 2025 for biler med brenselcelle. I desember 2017 ga ESA grønt lys for at Norge gjennom ulike former for skatte- og avgiftsvedtak, videreførte elbilfordelene for en begrenset periode. Dette gjaldt for det første at man frem til 1.1.2021 fortsatt kan ha 0-sats når det gjelder mva ved salg og leasing av elbiler. ESA viste til at 0-momsen alene utgjør 3,2 milliarder kroner i statsstøtte i året. I en situasjon med rask teknologisk utvikling som gjør elbilene både bedre og billigere, er det viktig å hindre en overkompensasjon som hverken kommer markedet eller forbrukere til gode. ESA setter derfor som forutsetning at Norge evaluerer 0-momsen etter to år.

En rekke andre tiltak som Norge har meldt inn for 0-utslippsbiler, ble godkjent for seks år. Dette gjaldt blant annet fritak for årsavgift og omregistreringsavgift for elbiler, høyere avskrivningssats for elvarebiler samt 0-moms og andre avgiftsfritak på hydrogenbiler. Fritak for bomavgifter, ferger, redusert firmabilskatt er tidligere gitt uten tidsbegrensning.

I budsjettvedtaket for 2018 i desember 2017 ble elbiler fritatt for omregistreringsavgift fra 1.1.2018.

Usikkerhet knyttet til utviklingen av ny teknologi og ikke minst hva som skulle skje etter utgangen av 2017, førte imidlertid til at leasing av elbiler ikke har fått det oppsvinget som var forventet i 2015. Mva-fritaket for salg av elbiler og ikke minst leasing av elbiler, skaper som nevnt også betydelige utfordringer både for aktører og myndigheter – hva faller innunder 0-satsen og hva må holdes utenfor og belastes med 25 prosent. Dagens system med 0-sats har nå fått en vesentlig lengre varighet enn opprinnelig tiltenkt.

Trafikkforsikringsavgift (TFA) og gebyr for uforsikrede kjøretøy

Årsavgiften ble krevd inn for siste gang i 2017. Fra og med 2018 erstattes denne av en avgift på trafikkforsikringer (TFA) som forsikringsselskapene krever inn fra sine kunder og betaler inn til staten. For leasingselskapene er dette en fordel fordi årsavgiften har vært en kostnad for leasingselskapet som de har måttet dekke inn som et leiebeløp og dermed har det påløpt 25 pst mva. Mange kunder har reagert på dette. Nå er det forsikringsselskapene som krever inn avgiften og dermed oppstår ikke mva-problemet siden forsikring ikke er en mva-pliktig tjeneste.

Samtidig blir det fra 1.3.2018 innført et gebyr for uforsikrede kjøretøy som vil utgjøre ca. 150 pr. dag kjøretøyet er uten forsikring. Hensikten bak gebyret er å motivere forsikringspliktige til frivilling å oppfylle forsikringsplikten – i tillegg til å være en reaksjon overfor eiere som unnlater å overholde plikten. Gebyret vil bli krevd av det uforsikrede kjøretøyets eier. Kjøretøy med totalvekt på 7500 kg eller mer fortsetter å betale vektårsavgift til skatteetaten slik som i dag.

For leasingselskapene kan dette bli en utfordring siden det svært ofte er leasingkunden som er ansvarlig for at kjøretøyet er forsikret. Selskapene må nå følge dette nøyere opp slik at gebyr unngås. Skjer det i leieperioden, vil kontrakten gjerne gi hjemmel til å belaste kunden for en slik kostnad, men ved utløp av leieperioden, skifte av leietaker, eierskifte, tilbakelevering av kjøretøyet, utkjøp kan det fort oppstå situasjoner der kjøretøyet blir registrert som uforsikret slik at gebyr utløses uten at partene er oppmerksomme på dette. Ofte har også leasingselskapene overlatt mye av den praktiske håndtering omkring slike situasjoner til restverdigarantisten uten altfor mye kontroll. Trolig innebærer derfor nyordningen behov for nye rutiner for å få bedre kontroll på at forsikringsplikten overholdes på leasingbiler.

Motorvognavgifter

Norske bilavgifter er generelt mye høyere enn ellers i Europa. For å beskytte avgiftsgrunnlaget, er det derfor gitt mange regler som skal hindre norske innbyggere tilgang til kjøretøyer som ikke er påført norske avgifter. Et eksempel er forskrift 20.6.1991 nr 381 om avgiftsfri innførsel og midlertidig bruk av utenlandskregistrert motorvogn i Norge som legger sterke begrensninger på i hvilken grad personer bosatt i Norge kan gjøre bruk av slike kjøretøy. Siden bil er en kapitalgjenstand, kan slike tilgangsbegrensninger komme i strid med EØS-avtalens forbud mot restriksjoner på overføring av kapital og forskjellsbehandling på grunn av nasjonalitet, bosted eller stedet for kapitalanbringelsen.

Efta Surveillance Authority (ESA) har flere ganger påpekt dette overfor Finansdepartementet, blant annet i en «Reasoned Opinion» i 2013. Et tilfelle gjelder bruk av leasede eller lånte kjøretøy registrert i annet EØS-land der det påpekes som et problem at det må betales full engangsavgift også i de tilfeller der bilen importeres til Norge og bare skal benyttes her en kort stund. Et annet tilfelle gjelder nordmenns lån av utenlandsk registrert motorvogn med den konsekvens at bruk kan utløse full engangsavgift og det tredje tilfelle regelverket knyttet til statusendring av bruktimporterte kjøretøy.

Finansdepartementet har langt på vei erkjent at Norge bryter EØS-avtalen på dette området, men samtidig er et strengt regelverk nødvendig for å unngå uønskede avgifts tilpasninger. For å dempe spenningen har man over de siste årene redusert

engangsavgiftens betydning i de samlete norske bilavgifter. Dette gjør både nye og brukte biler billigere. I 2014 ble det dessuten gjort endringer når det gjelder bruksfradrag for bruktimporterte kjøretøy og åpnet mulighet for at deler av betalt engangsavgift kan refunderes ved eksport av kjøretøy.

Etter en ny runde med ESA, fremmet Finansdepartementet høsten 2016 et forslag om forholdsmessig engangsavgift for leie- og leasingbiler som skal anvendes i Norge i en på forhånd bestemt avgrenset tidsperiode. Forslaget ble lagt tett opp til liknende ordninger i Danmark og Finland. Etter en kort høringsrunde, ble endringen gjennomført med virkning fra 1.1.2017.

Fortsatt er det imidlertid slik at høye engangsavgifter slår inn som et element i bruktbilverdiene og gjør disse høyere i Norge enn i andre land. Store verdier er lagret i bruktbilbeholdningen. Brå endringer – enten de skjer gjennom en nedsettelse av nybilavgiftene eller omgåelse av regelverket – er derfor uønsket av mange forbrukere og bilbransjen. Også leasingselskaper som eiere og banker som panthavere, er sterkt opptatt av forutsigbarhet når det gjelder bruktbilverdier.

De senere årene har det likevel vært en betydelig nedgang i engangsavgiften. Gjennomsnittlig engangsavgift var i 2006 ca 150.000 kroner. I 2017 var dette gått ned til 90.000 kroner eks el-biler. Tar man med el-biler, var gjennomsnittlig engangsavgift i overkant av 75.000 kroner.

Ny teknologi

Også ny teknologi kan ha innvirkninger på bruktbilpriser. Hittil har man vært vant med at dette kommer gradvis som forbedringer på eksisterende bensin- og dieselbiler. Dette har vært håndterbart. Nytt er at man nå opplever grunnleggende skift i form av helt nye kjøretøytyper i form av el-, hybrid- eller brenselcelle-biler. Dette reiser spørsmål om eldre biler ikke bare blir umoderne, men direkte avleggs. I så fall kan dette få dramatiske konsekvenser for forutsigbarheten av verdien på eksisterende bilflåter basert på bensin og diesel.

Problemstillingen forsterkes ved at innfasing av slike kjøretøyer – som gjerne oppfattes som mer miljøvennlige – skjer gjennom kraftige incentivordninger som lav engangsavgift, 0-sats på mva, fritak for bom- og parkeringsavgifter, tilgang til kollektivfelt m.m. Innslaget av slike biler øker derfor raskere enn det som ellers hadde vært markedsmessig naturlig. Dette gir utfordringer bransjen må ta inn over seg.

Hvitvasking og kundekontroll

Hovedformålet med hvitvaskingsregelverket er å forhindre at det finansielle system anvendes for å hvitvaske penger som stammer fra utbytte fra kriminelle handlinger eller som er tenkt benyttet til finansiering av terrorvirksomhet. Lov 6.3.2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. gjennomfører internasjonale forpliktelser Norge er bundet av, først og fremst gjennom EU-dir 2005/60 det 3. hvitvaskingsdirektiv, som igjen i det alt vesentlige er basert på anbefalinger fra internasjonale organer som FN og Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF).

Regelverket gjelder for såkalte rapporteringspliktige så som banker, finansieringsselskaper, forsikringsselskaper mm og innholdet kan deles inn i tre hovedplikter:

1. Plikt for rapporteringspliktige til å foreta risikobasert kundekontroll herunder legitimasjonskontroll og løpende oppfølging av kundeforhold og transaksjoner.
2. Plikt til å undersøke mistenkelige transaksjoner og plikt til å rapportere til Økokrim dersom mistanken ikke avkreftes ved nærmere undersøkelser.
3. Plikt for rapporteringspliktige til å etablere forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner, iverksette opplæringsprogrammer og utpeke særskilt person på øverste nivå hos den rapporteringspliktige med ansvar for å følge opp disse rutinene.

I 2010 ble det satt i gang arbeid med revisjon av det 3. hvitvaskingsdirektivet og nytt direktiv ble vedtatt 20.5.2015 (det 4. hvitvaskingsdirektiv) der FATFs 40 reviderte anbefalinger fra februar 2012 er innarbeidet. I det nye direktivet er det gjennomført en rekke presiseringer, utdypninger og endringer:

- Transaksjonsverdien i kontantbetaling for at forhandlere av gjenstander skal omfattes av direktivet reduseres fra 15.000 euro til 7.500 euro.
- Direktivets virkeområde utvides til også å omfatte tilbydere av spillvirksomhet.
- Risikobasert tilnærming videreføres, men direktivet pålegger medlemslandene å iverksette mer effektive tiltak for å bekjempe hvitvasking og finansiering av terrorisme på alle nivåer – fra økt myndighetsfokus til strengere krav til identifisering av kunder ved etablering av kundeforhold. Det skal legges større vekt på avdekking av skattekriminalitet og korrupsjon og strengere krav til høyrisiko situasjoner.
- Unntakene fra kravet om kundekontroll i tredjegenerasjonsdirektivet for enkelte typer kundeforhold og transaksjoner, er ikke videreført. Forenklet kundekontroll skal kun være basert på foretakets egen vurdering. Direktivet har også fjernet "non-face-to-face" situasjonen som et tilfelle med eksplisitt krav til forsterket kundekontroll. Også denne vurderingen overlates nå til det enkelte foretak.
- Adgangen til å utkontraktere kundekontroll til tredjeparter utvides og det åpnes opp for at det kan utveksles opplysninger mellom den rapporteringspliktige og tredjeparten. Det presiseres at personverndirektivet gjelder for behandling av personopplysninger, men behandling av personopplysninger er lovlig innenfor rammen av direktivet.
- Politisk eksponerte personer («PEP») vil nå også omfatte nasjonale PEPs.
- Direktivet pålegger medlemslandene å opprette nasjonale registre over reelle rettighetshavere. Selskaper og juridiske enheter skal pålegges å føre oversikt over hvem som eier eller kontrollerer virksomhetene. Denne informasjonen skal gjøres tilgjengelig for relevante myndigheter og de rapporteringspliktige.

Direktivet er EØS-relevant og norske myndigheter opprettet i februar 2015 et lovutvalg som forbereder nytt regelverk på området. Utvalget leverte sin første delutredning, NOU 2015:12-Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, i november 2015 og fulgte opp med sin avsluttende utredning i NOU 2016:27 i desember 2016. Den første delutredningen, som bl.a. behandlet spørsmålet om beløpsgrense for kontantvederlag på kr 40.000 og autorisasjons- og tilsynsordninger for tilbydere av virksomhetstjenester, ble behandlet av stortinget våren 2017 og innebar endringer i eksisterende hvitvaskingslov med virkning fra 1.7.2017. Straks over nyåret 2018 er det forventet forslag om helt ny hvitvaskingslov som tar for seg begge utredningene.

Internasjonale regnskapsregler

Leasing

International Accounting Standards Board (IASB) og US Financial Accounting Standards Board (FASB) har i lang tid arbeidet med å utarbeide en ny internasjonal standard for regnskapsføring av leasing til erstatning for IAS 17. Bakgrunnen har vært et ønske fra investorer og andre brukere av regnskapsmateriale om å forbedre rapporteringen av leasing i internasjonale regnskapsstandarder som IFRS (International Financial Reporting Standards) og US-GAAP (Generally Accepted Accounting Principles). Et annet ønske har også vært å få en samordning av disse regelsettene og likt regnskapsspråk i Europa og USA.

I dag er det bare verdier og forpliktelser

knyttet til *finansielle* leasingkontrakter som fremkommer i balansen. *Operasjonelle* leasingavtaler håndteres kun i resultatregnskapet. Den ulike håndteringen reiser følgende problemstillinger:

- Mange regnskapsbrukere mener at alle leiekontrakter gir opphav til eiendeler og forpliktelser som bør balanseføres i finansregnskapet. Rutinemessig må derfor disse justere regnskapstallene ut i fra kunnskap om effekten av operasjonelle leasingavtaler.
- Skillet mellom operasjonelle og finansielle leasingavtaler innebærer et kunstig skille mellom leasingkontrakter som i realiteten er svært like. Dette gjør det vanskelig å sammenligne regnskap.
- Den ulike regnskapshåndteringen gir grunnlag for å tilpasse kontraktene slik at spesielle regnskapsmessige virkninger oppnås.

Etter flere runder med høringer, viste det seg vanskelig å få etablert en felles standard med USA. IASB publiserte i januar 2016 sin nye standard for leieavtaler – IFRS Leases. Standarden krever at leietaker balansefører eiendeler og gjeld for de fleste leieavtaler. FASB har ikke publisert sin standard enda, men det forventes også at også denne vil kreve at de fleste leieavtaler skal balanseføres, men det vil være ulike modeller for hvordan leietaker skal innregne kontraktene i resultatregnskapet.

Den nye standarden trer i kraft 1.1.2019 og krever at leietaker, med enkelte unntak, balansefører alle leieavtaler. Skillet mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler fjernes. For utleier videreføres i all hovedsak gjeldende regler for regnskapsføring.

Operasjonelle leieavtaler er utbredt, men undersøkelser viser at det er stor variasjon når det gjelder hvilken effekt den nye leasingstandarden vil få. Kostnadene ved å implementere og anvende IFRS 16 vil avhenge av hvilke rutiner og prosesser foretaket allerede har under gjeldende standard og kompleksiteten i leieavtalene. Ettersom det under eksisterende standard (IAS 17) skal opplyses om fremtidige leiebetalinger under operasjonelle leiekontrakter, bør mange foretak allerede ha systemer på plass for å følge opp sine leieavtaler. Det kan imidlertid være behov for mer sofistikerte systemer når alle leieavtalene fra 2019 skal balanseføres.

IFRS 16 gjør at det ikke lenger vil være nødvendig å foreta vurderinger av om en leieavtale er finansiell eller operasjonell. Isolert sett vil det være ressursbesparende. Fortsatt må det imidlertid trekkes en grense mot det som er kjøp også etter den nye standarden, og ikke minst om hvorvidt avtalen er en leieavtale eller tjenesteavtale – jf IFRS 16s definisjon av leasing om å «overføre bruken av en identifisert eiendel.» Dette siste vil bli mye viktigere i ny standard.

Også under IAS 17 skal imidlertid leieavtaler i prinsippet skilles fra tjenesteleveranser da dette har betydning for noteopplysningene. Ettersom resultat og balanse normalt ikke blir vesentlig forskjellig for operasjonelle leieavtaler og tjenesteleveranser, kan det være at ikke alle har gjort disse vurderingene like grundige historisk.

I en operasjonell leieavtale presenteres leiekostnaden normalt under drift, mens kostnaden under IFRS 16 vil presenteres som avskrivninger og rentekostnader. Dette innebærer at driftsresultatet (EBIT og EBITDA) bedres og dermed også resultatmarginen målt som EBIT/total inntekt. Ettersom kostnadsføringen normalt vil bli fremskutt under IFRS 16 sammenlignet med gjeldende regler, vil egenkapitalen på balansen reduseres og ettersom både eiendeler og forpliktelser øker, vil egenkapitalgraden gå ned.

Leaseurope utarbeidet i oktober 2017 en IFRS 16 Specification and Guidelines for sine medlemmer rundt om i Europa. Her finner man et oppsett over hvilke opplysninger det kan være naturlig å meddele kunden. Stort sett er dette opplysninger som allerede fremkommer i kontrakten og man finner ingen føringer for *hvordan* avtalen skal regnskapsføres eller verdsettes.

Behandling av tap på utlån

IASB ferdigstilte i juli 2014 en ny standard IFRS 9, som blant annet inneholder en ny modell for nedskrivning av utlån. Det ble høsten 2016 vedtatt å innlemme standarden i EUs lovgivning nylig med virkning fra 2018.

Etter gjeldende regnskapsregler nedskrives utlån først når det foreligger objektive bevis for tapshendelse – for eksempel vesentlige finansielle vanskeligheter hos debitor. Den nye standarden innebærer krav om tapsavsetninger også på nye og «friske» utlån, ved at det skal gjøres en nedskrivning for forventet kredittap som følge av forventet misligholdt de nærmeste tolv månedene. For utlån hvor kredittrisikoen har økt vesentlig etter etableringen, skal forventet kredittap nedskrives over utlånenes løpetid. Den nye regnskapsstandarden forventes å gi økte tapsavsetninger.

Baselkomitéen publiserte i oktober 2016 to høringsnotat om mulige justeringer i kapitaldekningsregelverket, herunder overgangsregler, som følge av nye regler for tapsnedskrivninger. I EU er det fastsatt overgangsregler i CRR som innebærer at effekten av overgangen fra IAS 39 til IFRS 9 på kapitaldekningen kan fases gradvis inn over en femårsperiode. Finansdepartementet fastsatte 18.12.2017 overgangsregler i tråd med reglene i EU.

Inntektsføring

Den nye inntektsføringsstandarden, IFRS 15-Inntekt fra kontrakter med kunder, er et resultat av en omfattende prosess som startet i 2002. Utviklingen har vært et samarbeidsprosjekt med FASG og målet har vært å fastsette nye og felles inntektsføringsregler for å få sammenlignbare topplinjer mellom selskaper som følger US GAAP og IFRS. Dette anses som et stort fremskritt som vil gagne både regnskapsprodusenter (foretakene) og regnskapsbrukere (analytikere og investorer). Standarden skal senest tas i bruk i 2018.

Banklovkommisjonen

Hovedarbeidet for den regjeringsoppnevnte Banklovkommisjonen består i å gjennomgå i full bredde finansinstitusjons- og kredittlovgivningen med sikte på modernisering, samordning og til dels foreslå ny lovgivning. Kommisjonen ble opprettet i 1990. Finfo var tidligere medlem i kommisjonen, men gikk ut i 2000. I perioden 2006 – 2011 var Finfo igjen representert i kommisjonen:

Kommisjonen har fremlagt 31 utredninger:

1. NOU 1994:11 – Finansavtaler og finansoppdrag
2. NOU 1995:25 – Sikringsordninger og offentlig administrasjon av finansinstitusjoner
3. NOU 1996:24 – Betalingssystemer mv.
4. NOU 1998:14 – Finansforetak mv.
5. NOU 1999:31 – Oppkjøp og inndriving av fordringer mv.
6. NOU 2001:23 – Finansforetakenes virksomhet
7. NOU 2001:24 – Ny livsforsikringslovgivning
8. NOU 2002:14 – Finansforetakenes virksomhet II
9. NOU 2002:21 – Oppsigelse av forsikringsavtaler
10. NOU 2003:11 – Konkurranse i kollektiv livsforsikring
11. NOU 2003:28 – Kjønns- og aldersnøytralitet i kollektive pensjonsordninger
12. NOU 2004:24 – Pensjonskasselovgivning. Konsolidert forsikringslov.
13. NOU 2005:15 – Obligatorisk tjenestepensjon
14. NOU 2006:12 – Felles Pensjonskasser
15. NOU 2006:17 – Kredittforening som konsernspiss
16. NOU 2007:01 – Meglerprovisjon i forsikring
17. NOU 2007:05 – Frarådningsplikt i kredittkjøp
18. NOU 2007:17 – Individuell pensjonsordning
19. NOU 2008:13 – Eierkontroll i finansinstitusjoner
20. NOU 2008:20 – Skadeforsikringsselskapenes virksomhet
21. NOU 2008:21 – Nettbankbasert betalingsoverføring
22. NOU 2009:02 – Kapital- og organisasjonsformer i sparebanksektoren.
23. NOU 2010:06 – Pensjonslovene og folketrygden 1
24. NOU 2011:08 – Ny finanslovgivning
25. NOU 2012:03 – Fripoliser og kapitalkrav
26. NOU 2012:13 – Pensjonslovene og folketrygdreformen II
27. NOU 2013:03 – Pensjonslovene og folketrygdreformen III
28. NOU 2013:12 – Uførepensjon i private tjenestepensjonsordninger
29. NOU 2015:05 – Pensjonslovene og folketrygdreformen IV
30. NOU 2016:23 – Innskuddsgaranti og krisehåndtering i banksektoren
31. NOU 2018:03 – Krisehåndtering i forsikrings- og pensjonssektoren.

Finansavtaler
Kommisjonens første innstilling NOU 1994:19 – Finansavtaler og finansoppdrag resulterte i lov 5.6.1999 nr. 49 om finansavtaler og finansoppdrag. Denne trådte i kraft 1.7.2000. Loven gjelder ikke leiefinansiering (leasing).

I 2007 la Banklovkommisjonen i NOU 2007:5 frem forslag om at en bestemmelse lik frarådningsplikten i finansavtaleloven, også ble innført i kredittkjøpsloven. Dette ble gjort i 2008 med virkning fra 1. januar 2009.

I 2008 la Banklovkommisjonen i NOU 2008:21 frem forslag om endringer i finansavtaleloven om ansvarsregulering ved nettbankbaserte betalingstjenester ved feilbruk fra kundens side og uvedkommendes misbruk av nettbankkonti. Dette forslaget ble senere sett i sammenheng med implementering av Betalingstjenestedirektivet (PSD) som ble vurdert av en egen arbeidsgruppe. I 2009 resulterte det i vesentlige endringer i finansavtaleloven kap 2.

Betalingssystemer mv.
Etter at finansavtaleloven var på plass, tok Banklovkommisjonen for seg spørsmål knyttet til offentligrettslig regulering av aktørene innen betalingsformidling. Arbeidet resulterte i NOU 1996:24 – Betalingssystemer mv. Ny lov ble vedtatt 17. desember 1999.

Opprinnelig var det foreslått at også betalingssystemer som ikke var knyttet opp til kundekonti i banker eller finansieringsforetak skulle omfattes av reguleringen – for eksempel oljeselskapenes og varehuskjeders kortsystemer. Dette ble imidlertid utelatt i den endelige lovtekst.

Institusjonslovgivningen - finansforetak mv.
En sentral del av Kommisjonens arbeid har bestått i å samordne og revidere finansinstitusjonslovgivningen i sin alminnelighet. Av praktiske årsaker er dette arbeidet blitt inndelt i flere delutredninger.

NOU 1998:14 tar for seg mange problemstillinger av særskilt interesse for medlemsselskapene. Dette gjelder bl.a. endret lovdefinisjon av finansieringsselskap, muligheten for at en bank skal kunne eie en annen mer spesialisert bank og mulighet for norske finansieringsselskaper til å delta med omfattende eierandeler i selskaper som tilbyr selgerkreditt (joint venture). Det legges også opp til en enklere organstruktur enn i dag i det representantskapet foreslås fjernet og kontrollkomité/tilsynsutvalg skal bortfalle som obligatorisk organ.

NOU 2001:23 utfyller i større detalj det mer rammeorienterte regelverket. Kommisjonen har her bl.a. vurdert regler for finansforetaks virksomhet med hensyn til totalkundeavtaler, bruk av kundeinformasjon innad i konsern, krav til kredittvurdering, bortsetting av arbeidsoppgaver, mulighetene for verdipapirisering i det norske finansmarked m.v.

NOU 2002:14 er en videreføring av det arbeidet som ikke ble ferdigbehandlet i den 4. og 6. utredningen. Her har man behandlet utbytte og konsernbidrag, finansforetaks eie av aksjer, andeler og fast eiendom, tvisteløsningsordninger, overnasjonale tilsynsmyndigheter, fjernsalg av finansielle tjenester og tiltak mot hvitvasking av penger.

NOU 2008:13 gjennomfører EU's direktiv (EU-dir 2007/44) om prosedyreregler for erverv økte eierandeler i den finansielle sektor i norsk lov. For Norges vedkommende

er disse tiltakene foregrepet gjennom lovendringer i 2003 på bakgrunn av NOU 2002:14

NOU 2009:2 tar for seg spesielle problemstillinger knyttet til rammevilkår for sparebankene.

NOU 2011:8 inneholder Banklovkommisjonens utkast til en samlet lov om finansforetak og finanskonsern mv. og inkluderer forslag fremmet i Utredning nr. 4, 6, 8, 15, 19 og 22. Etter at forslaget hadde vært på høring, sendte departementet i juni 2014 et lovforslag til Stortinget i Prop. 125 L (2013-2014). Ny lov ble vedtatt april 2015 og trådte i kraft 1.1.2016.

NOU 2016:23 legger til rette for norsk gjennomføring av EUs innskuddsgarantidirektiv (2014/49/EU) og krisehåndteringsdirektiv (2014/59/EU)

Utredning nr. 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 20, 23, 25. 26, 27, 28, 29 og 31 har i stor grad beskjeftiget seg med forsikrings- eller pensjonspørsmål av mindre betydning for finansieringsselskapene. Utredning nr. 31 innebar at Banklovkommisjonen avsluttet sitt arbeide etter 28 år.

Finansskolen - organisert undervisningstilbud for ansatte i medlemsselskapene

Finansieringsselskapenes Forening har i mange år hatt et permanent og systematisk undervisningstilbud for ansatte i medlemsselskapene. Foreningens kurstilbud omfatter ca. 10 kurs pr. år. Kursopplegget evalueres fortløpende i eget Kursutvalg for å sikre et oppdatert og relevant undervisningstilbud skreddersydd for vår bransje. I tillegg blir hvert eneste kurs evaluert av kursdeltakerne, slik at foreleserne får tilbakemelding på form og innhold samt forelesningens relevans for den enkelte deltaker. Kursene er populære og de fleste blir fulltegnet

Hovedkurset (Finansskolen) er delt inn i kurs for nybegynnere og viderekommende. Kursene for nybegynnere gir en grunnleggende innføring i en rekke sentrale emner og produkter innenfor leasing og lån, factoring og kundeservice. De viderekommende kursene er hevet noe i vanskelighetsgrad og er ment for ansatte med noen års erfaring i bransjen. Undervisningen gis av dyktige fagfolk med lang erfaring fra bransjen kombinert med oppgaver i løpet av kursdagene, også hjemmeoppgaver. Selvstudium er en viktig del av undervisningsopplegget, noe som gir mer aktiv læring og bedre utkomme for kursdeltakerne. Etter hvert kurs er det eksamen i form av en prosjektoppgave. Det gis karakteren Bestått/Ikke bestått, med vitnemål til dem som består.

Rettslige rammebetingelser for finansieringsforetak

Fra 1976 har det vært nødvendig med offentlig tillatelse (konsesjon) for å drive eller medvirke til finansieringsvirksomhet.

Lovverket om finansieringsselskaper kan deles inn i to hovedgrupper:

1. offentligrettslig regulering av virksomheten
2. privatrettslig regulering av forholdet mellom institusjon og kunde

Mer om finansinstitusjonenes rettslige rammebetingelser er tilgjengelig på foreningens hjemmesider http://www.finfo.no/ og på hjemmesiden til Finanstilsynet. I denne årsberetning redegjøres bare for enkelte hovedtrekk samt spesielle forhold som skjedde i 2017.

Offentligrettslig regulering

For å drive finansieringsselskap i Norge kreves tillatelse (konsesjon). *Lov om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) av 10. april 2015 nr. 17* inneholder de sentrale bestemmelser for bransjen. Loven trådte i kraft 1.1.2016. Finansieringsselskapene – som nå etter den nye loven har fått den mer tidsmessige betegnelse finansieringsforetak – står under tilsyn av Finanstilsynet, har rapporteringsplikt og må oppfylle kapitalkrav.

Tillatelse til å drive virksomhet som finansieringsforetak kan etter lovens § 2-9 omfatte en eller flere av følgende virksomheter:

a) leasing, factoring og annen finansieringsvirksomhet,
b) forretninger for foretakets eller kunders regning i penge- og valutamarkedet,
c) omsetning av valuta eller andre særlige tjenester.

Et finansieringsforetak kan også gis tillatelse til å drive virksomhet som e-pengeforetak eller som betalingsforetak, med mindre hensyn til foretakets risikostyring og soliditet eller andre tilsynsmessige hensyn tilsier at slik virksomhet drives i eget foretak. Finansieringsforetak kan ikke ta imot tilbakebetalingspliktige midler fra allmennheten.

Ønsker man å funde seg fra allmennheten,

må man enten ha konsesjon som bank (ta imot innskudd) eller kredittforetak (ta imot innlån). Flere av våre medlemmer har konsesjon som bank eller kredittforetak. En fellesbetegnelse på foretak som kan imot tilbakebetalingspliktige midler fra almennheten (banker og kredittforetak), er kredittinstitusjon.

Loven stiller en rekke krav til stiftelsen av banker, kredittforetak og finansieringsforetak. Minste startkapital skal utgjøre et beløp som i norske kroner svarer til minst 5 millioner euro. Videre må foretakets kapital stå i rimelig forhold til den virksomhet som foretaket skal drive, og foretakets daglige leder og styremedlemmer må ha de nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet.

Et finansieringsforetak som er kredittinstitusjon, eller er eid av kredittinstitusjon som garanterer for virksomheten, og har tillatelse til å drive virksomhet i et EØS-land, har samtidig tillatelse til å drive i andre EØS-land under forutsetning at dette meldes fra til tilsynsmyndigheten i vertslandet.

Kreditt- og låneformidlingsvirksomhet regnes som finansieringsvirksomhet, men er ikke underlagt full konsesjon. Virksomheten er imidlertid meldepliktig etter lovens kap 4 (ny § 2-18). Låneformidlere skal ivareta både långivers og låntakers interesser og skal ikke være part i låneavtalen. Låneagenter er långivers medhjelper, må opplyse om hvilket finansforetak de representerer og kan kun kreve vederlag fra långiver. Låneagenter er ikke regulert direkte, men reguleres indirekte gjennom tilsynet med oppdragsgiver som oppdragsgiver. I tillegg er det enkelte bestemmelser i finansavtaleloven kap 6. Forhandlere som tilbyr finansiering av kjøpet på vegne av ekstern kredittgiver, regnes som aksessorisk agent.

Gjennom forskrift 9.12.2016 nr. 1502 er det gitt en omfattende samleforskrift til finansforetaksloven. I tillegg gjelder en rekke eldre forskrifter fortsatt for finansforetak:

- Forskrift 1.6.1990 nr. 435 om beregning av ansvarlig kapital for banker, kredittforetak, finansieringsforetak, pensjonsforetak, oppgjørssentraler og verdipapirforetak.
- Forskrift 22.10.1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i banker, kredittforetak, finansieringsforetak, holdingforetak i finanskonsern og verdipapirforetak som benytter IRB- eller AMA-metode.
- Forskrift 22.6.2000 nr. 632 om minstekrav til kapitaldekning for markedsrisiko mv. for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak som benytter IRB- eller AMA-metode.
- Forskrift 14.12.2006 nr. 1506 om kapitalkrav for banker, kredittforetak, fin-ansieringsforetak, holdingforetak i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. (kapitalkravforskriften).
- Forskrift 22.12.2006 nr. 1615 om kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer.
- Forskrift 29.6.2007 nr. 747 om forsvarlig likviditetsstyring.

- Forskrift 22.9.2008 nr. 1080 om risikostyring og internkontroll.
- Forskrift 04.10.2013 nr. 1170 om motsyklisk kapitalbuffer.
- Forskrift 12.12.2013 nr. 1440 om nivå på motsyklisk kapitalbuffer.
- Forskrift 22.8.2014 nr. 1097 om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV.
- Forskrift 27.6.2016 nr. 827 om formidlingsgebyr i kortordninger mv.
- Forskrift 14.12.2016 nr. 1581 om krav til nye utlån med pant i bolig (boliglånsforskriften).
- Forskrift 27.06.2016 nr. 827 om formidlingsgebyr i kortordninger mv.
- Forskrift 04.04.207 nr. 427 om fakturering av kredittkortgjeld mv.
- Forskrift 22.12.2015 nr. 1841 om beregning av likvide eiendeler, utbetalinger og innbetalinger i likviditetsreserven (LCR).

Etter *lov om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel av 7. des. 1956 nr. 1*, er finansieringsforetak underlagt offentlig tilsyn. Tilsynet gjennomføres av Finanstilsynet som skal se til at de institusjoner de har tilsyn med, virker på en betryggende og hensiktsmessig måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov, samt den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter. Som ledd i tilsynsvirksomheten kan Finanstilsynet gi bindende pålegg.

Lov om merverdiavgift av 19. juni 2009 nr 58 med tilhørende forskrifter er av stor betydning for finansieringsforetakene da leasing og store deler av factoringvirksomheten er avgiftspliktige tjenester. For leasing har dette lenge vært tilfelle da leasing i avgiftssammenheng er å anse som en avgiftspliktig utleietjeneste. For factoring er avgiftsplikten av nyere dato da de administrative deler av tjenesten ble gjort avgiftspliktig gjennom den generelle merverdiavgiftsreformen i 2001.

Privatrettslig regulering

Lov om finansavtaler og finansoppdrag av 25. juni 1999 nr 46 regulerer sentrale former for avtaler om finansielle tjenester som tilbys publikum av finansinstitusjoner – herunder innskudd, betalingstjenester, utlån og kausjon. Når kunden er forbruker vil lovens bestemmelser normalt ikke kunne fravikes gjennom avtale. Lovens kapittel om utlån gjelder ikke for ordinær leasing eller factoring. Reglene om kausjon gjelder imidlertid uansett om den finansielle tjenesten det kausjoneres, for faller innenfor eller utenfor loven.

Som vedlegg til loven er inntatt EØS-avtalens vedlegg XII nr 3 om EU-forordning 924/2009 om betaling på tvers av landegrensene i Fellesskapet og vedlegg nr 3a om EU-forordning 260/2012 om tekniske og forretningsmessige krav til kreditoverføringer og direkte debiteringer i euro. Tekstene er oversatt til norsk.

Til loven er det gitt en egen forskrift om kredittavtaler av 7. mai 2010. Denne gir nærmere regler om kredittgivers opplysningsplikt, beregning av effektiv rente og minste kontantinnsats for kjøp på kreditt i forbrukerforhold. Forskriftens kapittel 5 inneholder spesielle regler om visse former forbrukerleie som i realiteten er ment å sikre et avhendingsvederlag. Enkelte leasingavtaler mot forbrukere kan falle inn under dette regelverket.

I september 2017 sendte Justisdepartementet ut på høring forslag til ny finansavtalelov som blant annet innebærer en gjennomføring av de i hovedsak privatrettslige delene av EØS-direktivene 2014/17/EU om boliglån, 2014/92/EU om betalingskontoer og forordning EU 2015/2366 om betalingstjenester (PSD2) i norsk rett. Forslaget vakte til dels sterke reaksjoner fra finansbransjen og andre høringsinstanser og det er usikkert hvordan den videre behandling av lovforslaget vil bli – se mer om dette foran under Aktuelle problemstillinger.

Statistikk

ULIKE UTLÅNSTYPER I MILL. KRONER OG PST. AV BRUTTO UTLÅN PR. 31.12.
for medlemmer i Finansieringsselskapenes Forening

	Leasing		Factoring		Kredittkort		Billån/øvrige utlån		I alt	
	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%
2013	90 239	41 %	5549	3 %	35 379	17 %	87 461	39 %	220 692	100 %
2014	100 942	42 %	7 390	3 %	36 455	16 %	91 922	39 %	238 417	100 %
2015	110 771	42%	10 792	4%	36 175	15%	103 294	39%	263 792	100%
2016	118 984	41%	12 806	4%	37 934	14%	117 512	41%	289 873	100%
2017	133 053	41%	15 929	5%	39 644	12%	138 258	42%	326 883	100%

FACTORINGSTATISTIKK (inkl. bloc factoring)
for medlemmer i Finansieringsselskapenes Forening
Tall i millioner kroner

	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Omsetning:	132 909	136 574	156 494	177 575	198 818	223 254
Risikoavdekkede fordringer:	1038	858	1 233	2 047	2 028	2 321
Utlån utover…:	4089	4691	6 157	8597	10 632	13 171
Margintrekk:	279	98	129	163	177	225
Totale factoringutlån:	5116	5451	7 261	10 481	12 806	15 929

KORTSTATISTIKK 2017
for medlemmer i Finansieringsselskapenes Forening

Omsetning (millioner kroner)

	Varekjøp totalt	Kontantuttak totalt	Med utsatt betaling	Sum totalt	Herav; Varekjøp utland	Herav; Kontantuttak utland	Herav; Sum utland
Internasjonale faktureringskort	12 720	549	0	13 269	3 617	119	3 736
Internasjonale kredittkort	121 647	21 594	2 855	146 096	28 980	5 120	34 100
Innenlandske kredittkort	489	289	216	994	5	0	5
Internasjonale debetkort							
Sum omsetning	134 856	22 432	3 071	160 359	32 602	5 239	37 841

Foreningens organisering

Styret

Leder:	Morten Guldhaug	DNB – avd. DNB Finans
	Sjur Loen	Nordea Finans Norge AS
	Carsten Thorne	SG Finans AS
	Knut Øvernes	Santander Consumer Bank AS
	Anne-Christine Joys	SpareBank 1 SR-Bank ASA
	Rolf Sten-Andersen	SEB Kort Bank AB, Oslofilialen

Varamedlemmer

Per Magne Hansen	Toyota Kreditbank GmbH NUF
Hans Olov Harén	Gjensidige Bank ASA
Freddy Syversen	EnterCard Group

Valgkomiteen

Eskil Myrmo	DNB – avd. DNB Finans
Tore Haugstvedt	Nordea Finans Norge AS
Bjarne Chr. Finstad	Sparebank1 Finans Østlandet AS

Varamedlem

Nina Bratlie	SG Finans AS

Administrasjonen

Christina Åhlander	Adm. dir.
Jan Fr. Haraldsen	Direktør
Tom Slungaard	Juridisk direktør (fra 1.9.17)
Torill Alsaker	Konsulent

finfo Finansieringsselskapenes Forening

Hansteens gate 2, Postboks 2330 Solli, 0201 Oslo, telefon 23 28 44 80, e-post: firmapost@finfo.no, www.finfo.no
Produksjon: Hamar Media, avd. Nydal Foto: www.scanstockphoto.com

Medlemsfortegnelse pr. april 2018

Firma	Postadresse	Telefon	www
Bank Norwegian AS	Postboks 338 Sentrum, 0101 OSLO	02929	www.banknorwegian.no
BB Bank ASA	Postboks 956 Sentrum, 5808 Bergen	56 99 92 00	www. bbf.no/
BMW Financial Services Norge NUF	Postboks 1, 1330 FORNEBU	67 11 80 40	www.bmw.no/finans
Brage Finans AS	Postboks 7780, 5020 Bergen	55 61 00 50	www.brage.no
Danske Bank - filial	Postboks 1170, 0107 Oslo	06030	www.danskebank.no
Debank ASA	Dronningens gt. 7, 7011 Trondheim	48 50 90 00	www.debank.no
De Lage Landen Finans Norge NUF	Postboks 184, 1325 LYSAKER	67 18 70 00	www.delagelanden.com
DNB – divisjon DNB Finans	Postboks 1600 Sentrum, 0021 OSLO	915 048 00	www.dnb.no
Diners Club Norge, filial av Diners Club Nordic AB	Postboks 1589 Vika, 0118 OSLO	21 01 50 00	www.dinersclub.no
Easybank ASA	Holbergsgate 21, 0166 OSLO	22 99 14 99	www.easybank.no
Eika Kredittbank AS	Postboks 2349 Solli, 0201 OSLO	22 87 81 00	www.eika.no
Ekspress Bank NUF	Postboks 1189 Sentrum, 0107 OSLO	815 45 300	www.ekspressbank.no
EnterCard Norge, filial av EnterCard Group AB	Postboks 6783 St. Olavs plass, 0130 OSLO	21 31 66 00	www.entercard.no
Eurocard, filial av Eurocard AB	Postboks 1672 Vika, 0120 OSLO	21 01 55 00	www.eurocard.no
Factoring Finans AS	Søndre gate 16, 7011 TRONDHEIM	480 77 600	www.factoringfinans.no
Folkefinans AS	Kronprinsens gate 1, 0251 Oslo	73 10 33 00	www. Folkefinans.com
Forso Norge NUF	Postboks 573, 1411 KOLBOTN	66 99 71 00	www.forso.no
AS Financiering	Postboks 2023 Vika, 0125 OSLO	400 02 259	www.financiering.no
Gjensidige Bank ASA	Postboks 33, 0101 OSLO	915 03100	www.gjensidige.no
Handelsbanken NUF	Postboks 1342 Vika, 0113 OSLO	22 39 70 00	www.handelsbanken.no
Ikano Bank AB (publ), Norway branch	Postboks 295, 1372 ASKER	66 85 86 40	www.ikanobank.no
Instabank ASA	Drammensveien 177, 0277 OSLO	974 85 610	www.instabank.no
Komplett Bank ASA	Vollsveien 2 b, 1366 LYSAKER	21 00 74 50	www.komplettbank.no
Landkreditt Finans AS	Postboks 4014 Moa, 6048 ÅLESUND	70 15 40 00	www.landkredittfinans.no
LeasePlan Norge AS	Postboks 6019 Etterstad, 0601 OSLO	23 06 98 00	www.leaseplan.no
MyBank ASA	Enebakkveien 133, 0680 OSLO	22 71 97 17	www.mybank.no
Nordax Bank AB	Boks 23124, 104 35 STOCKHOLM, SVERIGE	21 54 44 00	www.nordax.no
Nordea Finans Norge AS	Postboks 1166 Sentrum, 0107 OSLO	22 48 66 00	www.nordeafinans.no
Optin Bank ASA	Munkedamsveien 53 B, 0250 OSLO		www. optinbank.no/privat
Resurs Bank AB NUF	Postboks 979 Sentrum, 0104 OSLO/ Langkaia 1, 0150 OSLO	63 00 18 15	www.resursbank.no
Santander Consumer Bank AS	Postboks 177, 1325 LYSAKER	21 08 30 00	www.santander.no
Scania Finans AB – Filial Norge	Postboks 250 Leirdal, 1011 OSLO	22 79 34 00	www.scania.no
SEB Kort Bank AB, Oslofilialen	Postboks 1373 Vika, 0114 Oslo	21 01 51 00	www.seb.no
SG Finans AS	Postboks 105, 1325 LYSAKER	21 63 20 00	www.sgfinans.no
Siemens Financial Services AB NUF	Postboks 1 Alnabru, 0613 OSLO	22 63 30 80	www.siemens.no/finance
SpareBank 1 Finans Nord-Norge AS	Postboks 6801 Langnes, 9298 TROMSØ	915 02248	www.snnfinans.no
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Postboks 223, 2302 HAMAR	915 07790	www.sb1fo.no
SpareBank 1 Factoring AS	Postboks 1347 Sentrum, 6001 ÅLESUND	70 11 36 00	www.factoring.no
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	Postboks 4797 Sluppen, 7467 TRONDHEIM	915 07301	www.sb1finans.no
Sparebank 1 Kredittkort AS	Postboks 4794, 7467 TRONDHEIM	73 88 44 25	www.sparebank1.no
SpareBank 1 SR-Bank ASA	Postboks 114, 4065 STAVANGER	04002	www.sparebank1.no/sr-bank
Svea Finans NUF	Postboks 2220 Sentrum, 7412 TRONDHEIM	73 93 06 00	www.sveafinans.no
Toyota Kreditbank GmbH NUF	Postboks 704, 3003 DRAMMEN	32 20 84 00	www.toyotafinans.no
Volkswagen Møller Bilfinans AS	Postboks 6671 Etterstad, 0609 OSLO	24 03 33 01	www.bilfinans.no
Volvo Finans Norge AS	Postboks 27, 0614 OSLO	23 17 66 00	www.vfsco.com
yA Bank AS	Postboks 7104 Majorstuen, 0306 OSLO	23 20 46 00	www.ya.no